



RHIF YMCHWIL CYMDEITHASOL:

43/2023

DYDDIAD CYHOEDDI:

30/03/2023

Atal ac Ymyrraeth Gynnar

Ymchwil i gefnogi Adroddiad Terfynol y
Gwerthusiad o *Ddeddf Gwasanaethau
Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014*

This document is also available in English.

OGL © Hawlfraint y Goron ISBN Digidol 978-1-80535-349-2

Gwerthusiad o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

Atal ac Ymyrraeth Gynnar

Ymchwil i gefnogi Adroddiad Terfynol y Gwerthusiad o *Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014*

Simon Read,¹ Fiona Verity² and Jonathan Richards³

Tîm astudio: Athrofa Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru, Prifysgol De Cymru; Prifysgol Abertawe; Prifysgol Metropolitan Caerdydd; Prifysgol Bangor.



Cardiff
Metropolitan
University



Read S., Verity F., and Richards J. (2022) *Atal ac Ymyrraeth Gynnar: Ymchwil i gefnogi Adroddiad Terfynol Gwerthusiad o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014*. Caerdydd. Llywodraeth Cymru, rhif adroddiad GSR 43/2023. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/atal-ac-ymyrraeth-gynnar-ymchwil-i-gefnogi-adroddiad-terfynol-y-gwerthusiad-o-ddeddf-gwasanaethau-cymdeithasol-llesiant-cymru-2014>.

Barn yr ymchwilwyr a fynegir yn yr adroddiad hwn ac nid o reidrwydd rhai Llywodraeth Cymru. Am ragor o wybodaeth cysylltwch â:

Gwasanaethau Cymdeithasol ac Integreiddio, Llywodraeth Cymru, Parc Cathays, Caerdydd, CF10 3NQ

E-bost: ymchwil.iechydagwasanaethaucymdeithasol@llyw.cymru

¹ [Dr Simon Read - Swansea University](#)

² [Professor Fiona Verity - Swansea University](#)

³ [Jonathan Richards - External Professor | University of South Wales](#)

Tabl cynnwys

Rhestr Ffigurau	1
Geirfa 2	
1. Cyflwyniad.....	4
2. Methodoleg	10
3. Canfyddiadau – adolygiad llenyddiaeth.....	15
4. Canfyddiadau – dadansoddi dogfennau.....	16
5. Crynodeb.....	46
Cyfeiriadau.....	50
6. Atodiad 1 – Rhestr o Ddogfennau wedi’u Dadansoddi.....	52

Rhestr Tablau

Tabl 1.1: Pum egwyddor y Ddeddf, a phum parth yr astudiaeth	5
Tabl 2.1: Fframwaith Codio Atal.....	13
Blwch 1: Diffiniadau o Atal Sylfaenol, Eilaidd a Thrydyddol	33

Rhestr Ffigurau

Ffigur 1: Model dangosfwrdd y Sefydliad Gofal Cyhoeddus yn Asesiad Poblogaeth Gogledd Cymru (tt. 68)	34
Ffigur 2: Dull ‘Triongl Gofal a Chymorth’ Gorllewin Cymru yn Adroddiad Blynyddol Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gorllewin Cymru, (tt.9)	34

Geirfa

Acronym/Gair allweddol	Diffiniad
Adroddiadau blynyddol y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol	Adroddiad sy'n ofynnol o dan <i>Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016</i>
ALI	Awdurdodau Lleol
Atal ac Ymyrraeth Gynnar	Nod y Ddeddf yw sicrhau bod pobl yn gallu gofyn am yr help sydd ei angen arnynt pan fydd ei angen arnynt i atal eu sefyllfa eu hunain rhag gwaethygu, a bod gofalwyr yn gallu cael cymorth i'w cynorthwyo yn eu rolau gofalu a chynnal eu llesiant eu hunain.
CC	Cynlluniau'r Cyngor
Cydgynhyrchu	Nod y Ddeddf yw i bobl gymryd mwy o ran yn y gwaith o gynllunio a darparu eu gofal a chymorth. Mae'n golygu sefydliadau a gweithwyr proffesiynol sy'n gweithio gyda nhw a'u teulu, ffrindiau a gofalwyr fel bod eu gofal a'u cymorth y gorau y gall fod.
Eiriolaeth / eiriolwr	Gall gwasanaethau eiriolaeth helpu pobl i gael mynediad at wybodaeth a gwasanaethau, cymryd rhan mewn penderfyniadau am eu bywydau, archwilio dewisiadau ac opsiynau, a mynegi eu dymuniadau a'u hanghenion.
Gweithio aml-asiantaethol	Nod y Ddeddf yw cryfhau cydweithio rhwng sefydliadau gofal a chymorth i sicrhau bod y mathau cywir o gymorth a gwasanaethau ar gael mewn cymunedau lleol i ddiwallu anghenion pobl.
IMPACT	Gwerthusiad annibynnol o Weithrediad y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant
IAA	Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth
Llais a Rheolaeth	Mae Llais a Rheolaeth yn egwyddor o'r Ddeddf sydd â'r nod o roi'r unigolyn a'i anghenion wrth galon eu gofal a'u cymorth, gan ddefnyddio eu 'llais a rheolaeth' dros y canlyniadau a all eu helpu i gyflawni llesiant a'r pethau sydd fwyaf pwysig iddynt.
Llesiant	Nod y Ddeddf yw sicrhau bod llesiant ym mhob rhan o fywydau pobl. Mae llesiant yn fwy na bod yn iach. Mae'n ymwneud â bod yn ddiogel ac yn hapus, cael dewis a chael y cymorth cywir, bod yn rhan o gymuned gref, cael ffrindiau a pherthnasoedd sy'n dda i chi, a chael hobiau, gwaith neu ddysgu.
P-FE	Gwerthusiad sy'n Ffocysu ar Egwyddorion

Acronym/Gair allweddol	Diffiniad
SERG	Grŵp Cyfeirio Arbenigol Astudiaeth
SSWBA	<i>Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014</i>
WBFGA	<i>Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015</i>
WIHSC	Sefydliad Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru, rhan o Brifysgol De Cymru.

1. Cyflwyniad

- 1.1 Comisiynodd Llywodraeth Cymru bartneriaeth o academyddion ar draws pedair prifysgol yng Nghymru a chynghorwyr arbenigol i gyflawni gwerthusiad o *Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014* (SSWBA) (y cyfeirir ati o hyn ymlaen fel 'y Ddeddf' neu 'SSWBA').
- 1.2 Mae'r gwerthusiad cenedlaethol annibynnol – [astudiaeth IMPACT](#)⁴ - wedi bod yn rhedeg ers mis Tachwedd 2018 ac mae'n cael ei arwain gan yr Athro Mark Llewellyn, Cyfarwyddwr Athrofa Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cymru (WIHSC) ym Mhrifysgol De Cymru ochr yn ochr â'r Athro Fiona Verity, Athro Gwaith Cymdeithasol a Gofal Cymdeithasol, Prifysgol Abertawe.
- 1.3 Mae'r bartneriaeth hefyd yn cynnwys cydweithwyr o Brifysgolion Metropolitan Caerdydd a Bangor a Chanolfan PRIME Cymru, ac fe'i cefnogir gan y [Grŵp Cyfeirio Arbenigol Astudiaeth](#) (SERG)⁵ gyda'i dri chyd-gadeiryddion dinasyddion.

Cyd-destun

- 1.4 Mae'r Ddeddf yn nodi gweledigaeth Llywodraeth Cymru i gynhyrchu 'newidiadau trawsnewidiol' ym mholisi, rheoleiddio a threfniadau darparu gwasanaethau cymdeithasol ar draws Cymru. Mae'r newidiadau hyn yn cael eu llywio gan bum egwyddor sydd wedi'u hymgorffori ar draws 11 rhan y Ddeddf. Yn gysylltiedig ag ef hefyd mae strwythurau, prosesau a chyfres o Godau Ymarfer.
- 1.5 Mae'n bwysig nodi natur yr egwyddorion a sut maent yn cael eu hamlygu ym mhrofiad defnyddwyr gwasanaethau, gofaluwr a'r gweithlu. Nid yw'r pum egwyddor yn gweithredu ar eu pen eu hunain – maent yn perthyn yn agos i'w gilydd ac yn rhyng-gysylltiedig. Mae gorgyffwrdd rhwng athroniaeth sylfaenol pob un, ac felly ym mhrofiadau pobl mae'n anodd ynysu un egwyddor oddi wrth y llall weithiau.
- 1.6 Er enghraifft, mae bron yn amhosibl dirnad sut y gall cydgynhyrchu, fel egwyddor, weithredu heb sicrhau yn gyntaf fod gan bobl lais a rheolaeth dros eu gofal a'u cymorth. Yn yr un modd, mae atal yn aml yn gofyn bod 'cynnig' aml-asiantaeth yn ei le i bobl er mwyn atal argyfwng. Yn olaf, nod pob un o'r egwyddorion yn y pen draw yw sicrhau gwell canlyniadau llesiant i bobl, sy'n egwyddor ei hun.

⁴ Ffilm ragarweiniol ddwyieithog yn egluro strwythur yr astudiaeth i'w gweld yma: [Ffilm gwerthuso'r Ddeddf / Act evaluation film – WIHSC - YouTube](#)

⁵ I gael rhagor o wybodaeth am y SERG, gweler: [Grŵp Cyfeirio Arbenigol Astudiaeth | Prifysgol De Cymru](#)

- 1.7 Fel y cyfryw, wrth ddarllen yr adroddiad hwn, er ei fod yn canolbwyntio ar un egwyddor, mae adegau isod pan gyfeirir at dystiolaeth ynghylch egwyddorion eraill. Mae hyn yn adlewyrchu natur ryng-gysylltiedig yr egwyddorion a nodir uchod. Bydd dystiolaeth o'r fath yn cael ei chyfosod yn yr Adroddiad Terfynol sy'n tynnu deunydd o hwn, a'r adroddiadau a gynhyrchir ar yr egwyddorion eraill.
- 1.8 Ochr yn ochr â'r pum egwyddor, rydym wedi nodi pum maes lle mae egwyddorion y Ddeddf yn 'cwrdd' â'r bobl neu'r sefydliadau y dylai'r Ddeddf fod yn effeithio arnynt – unigolion sydd angen gofal a chymorth, eu gofalwyr ac aelodau o'u teuluoedd, y cymunedau y maent yn byw ynddynt, y gweithlu sy'n eu cefnogi, a'r sefydliadau sydd â chyfrifoldebau a dyletswyddau i'w cyflawni fel yr amlinellir yn y Ddeddf a'r Codau Ymarfer cysylltiedig.

Tabl 1.1: Pum egwyddor y Ddeddf, a phum parth yr astudiaeth

Egwyddorion	Parth/Meysydd
– Llais a Rheolaeth	– Dinasyddion
– Llesiant	– Teuluoedd a Gofalwyr
– Cydgynhyrchu	– Cymunedau
– Gweithio aml-asiantaeth	– Y Gweithlu
– Ataliad ac ymyrraeth gynnar	– Sefydliadau

- 1.9 Mae'r astudiaeth gwerthuso cyffredinol yn cynrychioli asesiad annibynnol a gwrthrychol o weithrediad y Ddeddf a'r ffordd y mae wedi effeithio ar lesiant pobl sydd angen gofal a chymorth a'u gofalwyr. Er mwyn gwireddu hyn, rydym yn defnyddio'r dull a arddelwyd gan Michael Patton (2018) yn ei fframwaith '*Principles-Focused Evaluation*' (P-FE) ac rydym yn ei ddefnyddio fel sail ddamcaniaethol a chysyniadol i'n hastudiaeth.⁶

Mae tri chwestiwn allweddol y mae Patton yn ein hannog i'w hystyried fel rhan o unrhyw P-FE (2018, tt.27-29):

⁶ I gael rhagor o wybodaeth am P-FE gweler Patton, M. Q. (2018) *Principles-Focused Evaluation - The GUIDE*. New York: Guilford Press. I weld sut mae P-FE yn berthnasol i'r astudiaeth hon, gweler Pennod 2 yn Llewellyn M., Verity F., Wallace S. and Tetlow S. (2022) *Disgwyliadau a Phrofiadau Safbwynt Defnyddwyr Gwasanaeth a Gofalwyr ar Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) Caerdydd*. Llywodraeth Cymru, rhif adroddiad GSR 16/2022. Ar gael yn: [Gwerthusiad o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant \(Cymru\): disgwyliadau a phrofiadau](#).

1. I ba raddau y mae egwyddorion ystyrion a gwerthfawr wedi'u mynegi?
2. Os yw egwyddorion wedi'u mynegi, i ba raddau ac ym mha ffyrdd y cedwir atynt yn ymarferol?
3. Os cedwir at hyn, i ba raddau ac ym mha ffyrdd y mae'r egwyddorion yn arwain at y canlyniadau a ddymunir?

1.10 Mae cysylltiad clir rhwng cwestiynau Patton, y meysydd i'w hymchwilio yn ein hastudiaeth, a'r pum egwyddor sy'n sail i'r Ddeddf. Ystyrir y cysylltiadau hyn yn fanwl fesul egwyddor mewn cyfres o adroddiadau, a dyma un ohonynt. Mae'r adroddiad hwn yn canolbwyntio ar yr egwyddor o atal ac ymyrraeth gynnar ac mae wedi'i ysgrifennu gan is-dîm o fewn grŵp gwerthuso astudiaeth IMPACT sydd â diddordeb arbennig ac arbenigedd yn y pwnc hwn.

Egwyddor atal ac ymyrraeth gynnar

Mae atal yn ganolog i raglen newid Llywodraeth Cymru ar gyfer gwasanaethau cymdeithasol (Llywodraeth Cymru, 2015a; 38).

1.11 Mae SSWBA yn pennu egwyddorion, gofynion, a phensaernïaeth ar gyfer mentrau ataliol ac ymyrraeth gynnar. Disgrifir y ddyletswydd ataliol gyffredinol o dan y Ddeddf yn Adran 15:

“Adran 15: Y dibenion yw -

(a) cyfrannu at atal neu oedi datblygiad anghenion pobl am ofal a chymorth;

(b) lleihau'r anghenion am ofal a chymorth i bobl y mae arnynt anghenion o'r fath;

(c) hyrwyddo magwraeth plant gan eu teuluoedd, pan fo hynny'n gyson â llesiant y plant;

(d) cadw i'r lleiaf posibl yr effaith sydd gan eu hanableddau ar bobl anabl;

(e) cyfrannu at atal pobl rhag dioddef gan gamdriniaeth neu esgeulustod;

(f) lleihau'r angen am –

(i) achosion cyfreithiol am orchmynion gofalu neu oruchwylio o dan Ddeddf Plant 1989,

(ii) achosion troseddol yn erbyn plant,

(iii) unrhyw achosion teuluol neu achosion cyfreithiol eraill mewn perthynas â phlant a allai arwain at eu rhoi yng ngofal awdurdod lleol, neu

(iv) achosion cyfreithiol o dan awdurdodaeth gynhenid yr Uchel Lys mewn

perthynas â phlant;

(g) annog plant i beidio â throdeddu;

(h) osgoi'r angen i blant gael eu lleoli mewn llety diogel;

(i) galluogi pobl i fyw eu bywydau mewn ffordd mor annibynnol â phosibl.”

(Llywodraeth Cymru, 2014; 12-13).

1.12 Er mwyn hybu atal, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol a byrddau iechyd gymryd y camau gweithredu strategaeth a ganlyn: 'cyfrannu at'; 'lleihau'; 'hyrwyddo'; 'lleddfu'; 'annog'; 'osgoi' a 'galluogi'. Mae'r diben atal cyffredinol (Adran 15-2) ac Adran 16 o'r Ddeddf yn disgrifio ffocws ar gyfranogiad defnyddwyr gwasanaethau wrth gynllunio, dylunio a darparu gwasanaethau/rhaglenni, datblygu cymunedol a chymorth ar gyfer datblygu'r trydydd sector/sector nid-er-elw:

“Adran 16: Hyrwyddo mentrau cymdeithasol, mentrau cydweithredol, gwasanaethau sy'n cael eu harwain gan ddefnyddwyr a'r trydydd sector

(1) Rhaid i awdurdod lleol hybu -

(a) datblygiad mentrau cymdeithasol yn ei ardal i ddarparu gofal a chymorth a gwasanaethau ataliol;

(b) datblygiad sefydliadau cydweithredol neu drefniadau cydweithredol yn ei ardal i ddarparu gofal a chymorth a gwasanaethau ataliol;

(c) ymglymiad personau y mae gofal a chymorth neu wasanaethau ataliol i'w darparu ar eu cyfer yn y broses o ddylunio a gweithredu'r ddarpariaeth honno;

(d) argaeledd gofal a chymorth a gwasanaethau ataliol yn ei ardal gan sefydliadau trydydd sector (p'un a yw'r sefydliadau yn fentrau cymdeithasol neu'n sefydliadau cydweithredol ai peidio).” (Llywodraeth Cymru, 2014; 14)

1.13 Mae'r Ddeddf yn darparu cyfarwydddebau lefel uchel. Esbonnir manylion yr hyn sydd i'w wneud yn Rhan 2 o'r Cod Ymarfer (Swyddogaethau Cyffredinol) (Llywodraeth Cymru, 2015a). Mae'r Cod yn dadbacio'r prosesau a'r strategaethau sy'n cyd-fynd â dyletswydd atal yn fwy cynhwysfawr:

“Mae'r ddyletswydd i hyrwyddo yn golygu bod rhaid i awdurdodau lleol fynd ati'n rhagweithiol i gynllunio a chyflwyno modelau a fydd yn diwallu anghenion lles pawb – plant, pobl ifanc ac oedolion – wrth hyrwyddo modelau sy'n seiliedig ar werthoedd cymdeithasol. Mae canlyniadau personol yn sail i'r system yn ei chyfanrwydd, a rhaid i ddatblygiad unrhyw fath o wasanaeth ganolbwyntio ar y

nod hwn bob amser, fel yr amlinellir ym mhennod 1.” (Llywodraeth Cymru, 2015a; 47)

1.14 At hynny, mae'r Cod yn nodi agenda ar gyfer cynllunio cyfranogol lleol, newid diwylliannol ynghylch ble a sut y caiff gwasanaethau eu cynllunio a'u darparu, a thirwedd y ddarpariaeth gofal wedi'i nodi gan fwy o ddarpariaeth gofal cymdeithasol nid-er-elw a mwy o amrywiaeth o fodolau gofal. Mae angen arloesi, creadigrwydd, dinasyddiaeth weithgar, cyfranogiad a chydweithio. Rhoddir y pwyslais ar werth cymdeithasol. Mae fforymau gwerth cymdeithasol rhanbarthol i gael eu datblygu ar y cyd rhwng awdurdodau lleol a byrddau iechyd lleol, a bydd y rhain yn cynhyrchu adroddiadau tair blynedd. Mae gofynion eraill sy'n ymwneud ag atal o dan y Ddeddf yn cynnwys:

- *awdurdodau lleol i nodi pa wasanaethau yn eu hardal a all gynorthwyo gyda'r uchod.*
- *gall awdurdodau lleol weithio gydag awdurdodau lleol eraill i gyflawni gwaith ataliol.*
- *gofal a chymorth i gynnwys cymorth i ofalwyr.*
- *awdurdodau lleol i gefnogi sefydlu mentrau cymdeithasol, gwasanaethau a arweinir gan ddefnyddwyr a mentrau cymdeithasol.*
- *awdurdodau lleol i sicrhau y darperir gwybodaeth am ofal cymdeithasol a chymorth a gwasanaeth cynghori a helpu pobl i gael mynediad at ofal a chymorth (Llywodraeth Cymru, 2014; 12-15).*

Pwrpas a chwmpas

1.15 Mae'r adroddiad hwn ar egwyddor atal ac ymyrraeth gynnar yn tynnu deunydd o'r adolygiad llenyddiaeth⁷ gyhoeddedig a thystiolaeth newydd o ddadansoddiad dogfen o gyhoeddiadau allweddol.

1.16 Fel y nodwyd uchod, bydd yr adroddiad yn canolbwyntio'n bennaf ar atal ac ymyrraeth gynnar, ond efallai y bydd cyfeiriad at y ffyrdd y mae rhai o egwyddorion eraill y Ddeddf (cydgynhyrchu, llais a rheolaeth, gweithio amlasiantaethol a llesiant) yn rhyngberthyn ag atal yn y dystiolaeth a ystyrir yma.

⁷ Verity, F., Read, S. and Richards, J. (2020). 'Pennod 3: Adolygiad o lenyddiaeth ar atal ac ymyriad cynnar'. yn Llewellyn, M., Verity, F. and Wallace, S. (argr.), *Gwerthusiad o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014: Adolygiad Llenyddiaeth* Caerdydd. Llywodraeth Cymru, rhif adroddiad GSR 60/2020. Ar gael yn: [Adolygiad Llenyddiaeth](#)

- 1.17 Mae'r cynnwys hwn yn rhoi ffenestr i'r ffordd yr oedd dyletswyddau atal o dan SSWBA yn cael eu fframio a'u gweithredu ar adeg benodol. Yn fwy ffurfiol, rydym wedi mynd i'r afael â dau gwestiwn ymchwil, ac mae'r ddau ohonynt yn dilyn fframwaith cyffredinol astudiaeth IMPACT *Principles Focused Evaluation* (P-FE) (Patton, 2018). Mae Cwestiwn 1 yn canolbwyntio ar ddehongli ac arwain syniadau, ac mae Cwestiwn 2 yn ymwneud â sut mae amcanion atal ac ymyrraeth gynnar yn cael eu gweithredu.
- C1. Ar draws Cymru, sut y mae awdurdodau lleol yn dehongli'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant mewn perthynas ag atal ac ymyrraeth gynnar a pha fframweithiau cysyniadol sy'n cael eu defnyddio i arwain y gweithredu? (Dehongli a meddwl)
 - C2. (Gweithredu) Sut mae awdurdodau lleol yn gweithredu agendâu atal ac ymyrraeth gynnar? Er enghraifft, a yw awdurdodau lleol yn darparu'r ystod a'r lefel ofynnol o wasanaethau eu hunain yn uniongyrchol, neu os nad ydynt, beth yw'r trefniadau sy'n cael eu rhoi ar waith i fodloni gofynion o dan y Ddeddf? Ar ba sail y gwneir penderfyniadau am drefniadau gwasanaeth ataliol a phwy sy'n gysylltiedig â hynny? (Gweithredu)
- 1.18 Mae'r adroddiad hwn yn cynnig mewnwelediadau newydd ar atal ac ymyrraeth gynnar, gan ddarparu canolbwynt ar yr egwyddor hon i'r rhai a allai fod â diddordeb ynddo, ond nid yw'n dod i gasgliadau ffurfiol nac yn gwneud argymhellion. Mae'r rhain yn destun yr adroddiad gwerthuso terfynol.
- 1.19 Rhychwant yr adroddiad hwn ydy casglu'r dystiolaeth am atal ac ymyrraeth gynnarynghyd, a thrwy hynny cynnig canolbwynt i'r egwyddor hon ar gyfer y rhai sydd â diddordeb. Rydyn ni'n casglu'r cyfryw themâu at ei gilydd yng nghrynodeb y ddogfen hon (Pennod 5) a chynnig argymhellion penodol i faes atal ac ymyrraeth gynnarynghyd. Rhaid ystyried y rhain yng nghyd-destun y canfyddiadau cyffredinol, y casgliadau a'r argymhellion a geir yn yr Adroddiad Terfynol (Llewellyn et al., 2023).

2. Methodoleg

- 2.1 Gellir darllen y fethodoleg ar gyfer yr adolygiad llenyddiaeth a gyhoeddwyd yn flaenorol yn fanwl yn y ddogfen honno.⁸ Mae'r adolygiad yn rhoi darlun cyfoes o'r agenda atal ac ymyrraeth gynnar ac yn helpu i roi'r canfyddiadau a adroddir yma yn eu cyd-destun ochr yn ochr â thystiolaeth o weddill y Deyrnas Unedig ac yn rhyngwladol.
- 2.2 Mae'r adroddiad hwn yn amlinellu'r canfyddiadau o ddadansoddiad dogfen a gyflawnwyd ar Adroddiadau Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol awdurdodau lleol Cymru, yn ogystal â Chynlluniau'r Cyngor/Cynlluniau Corfforaethol neu Adroddiadau Perfformiad wedi'u diweddarau sy'n amlinellu cynnydd yn eu herbyn. Mae'r ddwy ddogfen yn ofynion adrodd statudol ar gyfer awdurdodau lleol, yn gysylltiedig â SSWBA (Llywodraeth Cymru, 2014) a *Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015* (WBFGA) (Llywodraeth Cymru, 2015b).
- 2.3 Mae'r *Cod Ymarfer ar rôl y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol (Swyddogaethau Gwasanaethau Cymdeithasol)* a gyhoeddir o dan Adran 145 o SSWBA, yn nodi'r fformat a'r cynnwys rhagnodedig yn Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr. Er enghraifft, rhaid i'r adroddiad ddisgrifio a gwerthuso'r hyn y mae'r awdurdod lleol wedi'i gyflawni yn erbyn ei amcanion blynyddol gosodedig a safonau ansawdd penodedig y llywodraeth sy'n ymwneud â nodau'r Ddeddf, ac amlinellu llwybrau at welliant. Mae amcanion ar gyfer y flwyddyn i ddod i'w cynnwys yn yr adroddiad (2016, t.14-15).
- 2.4 Dewiswyd dadansoddi dogfennau fel y fethodoleg a roddwyd y byddai'r adroddiadau a'r cynlluniau sy'n wynebu'r cyhoedd, yn ôl eu natur, yn dangos sut mae awdurdodau lleol yn: i) dehongli a chysyniadoli atal ac ymyrraeth gynnar, ii) atgynhyrchu'r syniadau o atal ac ymyrraeth gynnar yn gwmpasog, a iii) gweithredu gwasanaethau atal yng nghyd-destun gofynion deddfwriaethol.
- 2.5 Gan fod y dogfennau hyn yn adroddiadau i'r cyhoedd gyda'r bwriad o amlinellu cynnydd awdurdodau lleol dros amser, dewiswyd y fethodoleg dadansoddi dogfennau yn benodol i ymholi dehongliadau o atal ac ymyrraeth gynnar ynddynt.
- 2.6 Fel y nodwyd uchod, mae gan Adroddiadau Blynyddol y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol fformat a chynnwys safonol, rhagnodedig, gyda

⁸ Verity et al (2020), op. cit.

phynCIAU a meysydd penodol wedi'u mandadu i'w cynnwys. Adroddir canfyddiadau mewn perthynas â'r dogfennau hyn gan ystyried y rhagnodion hyn.

- 2.7 Roedd y dadansoddiad yn bennaf yn archwilio cynrychiolaethau amlasiantaethol o atal ond oherwydd y rhyng-gysylltiad rhwng hyn a chysyniadau cysylltiedig eraill megis strategaethau cydgynhyrchu, llesiant, cynllunio gwasanaethau a chomisiynu, defnyddiwyd dull cynhwysol. Yn ogystal, mae deunydd awdurdodau lleol ar fesur mesurau atal a pherfformiad presennol a gasglwyd gan Lywodraeth Cymru, wedi'i gynnwys yn yr adroddiad a'r dadansoddiad.

Dulliau astudio dadansoddi dogfennau

- 2.8 Mae'r SSWBA yn nodi bod yn '*...rhaid i awdurdod lleol baratoi a chyhoeddi adroddiad blynyddol ar arfer swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol yr awdurdod mewn perthynas â'r flwyddyn honno*' (Llywodraeth Cymru, 2014; 119). Nodir hyn hefyd o dan Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 (Llywodraeth Cymru, 2016). Cafodd cyfanswm o 22 o Adroddiadau Blynyddol y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a 22 o Gynlluniau Cyngor/Corfforaethol neu Adroddiadau Perfformiad eu cynnwys i'w dadansoddi a'u llanlwytho i QSR NVivo.
- 2.9 Roedd yr holl ddogfennau a ddefnyddiwyd yn y dadansoddiad hwn ar gael i'r cyhoedd ac fe'u llawrlwythwyd o wefannau'r 22 awdurdod lleol yng Nghymru neu gofynnwyd amdanynt drwy e-bost os na chawsant eu llanlwytho. O ystyried bod y data a adroddir yma yn dod o ffynonellau agored a chyhoeddus, ni wnaed unrhyw ymdrech i wneud yr awdurdodau lleol yn ddiennw. Oherwydd bod y dadansoddiad yn cyd-daro â phandemig COVID-19, nid oedd argaeledd Adroddiadau Blynyddol diweddaraf y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol (2019/20) yn gyson drwy gydol y sampl. Lle nad oedd adroddiadau ar gael, cynhwyswyd adroddiad y flwyddyn flaenorol i'w ddadansoddi yn ei le. O ystyried y gorgyffwrdd mawr rhwng Cynlluniau Cyngor/Corfforaethol a'r Adroddiadau Perfformiad sy'n mesur cynnydd yn eu herbyn, cynhwyswyd y dogfennau hyn i raddau helaeth yn gyfnewidiol yn seiliedig ar yr hyn a gyhoeddwyd yn fwyaf diweddar.
- 2.10 Wedi'i ddatblygu o adolygiad llenyddiaeth a gynhaliwyd gan dîm yr astudiaeth (Verity, Read a Richards, 2020)⁹, mae'r fframwaith thematig sy'n bodoli eisoes a

⁹ Mae Adran 4 yn rhoi rhagor o fanylion am ganfyddiadau'r adolygiad llenyddiaeth hwn.

ddefnyddiwyd i ddadansoddi'r dogfennau yn amlinellu set o themâu ynghylch atal. Mae'n ymdrin â syniadau, damcaniaethau ac egwyddorion sylfaenol sy'n gysylltiedig â gweithgarwch ataliol (e.e., haenau atal cyffredinol, detholedig ac a nodir), y mathau o weithgareddau (h.y., rhaglenni, gwasanaethau, mentrau, prosiectau) sy'n gysylltiedig â hyn, dolenni i ddeddfwriaeth neu ddogfennaeth arall sy'n arwain ymyriadau, a chomisiynu neu gyflawni gwaith atal.

- 2.11 Wrth i'r dadansoddiad fynd rhagddo, datblygwyd y fframwaith i ymgorffori themâu newydd a ddeilliodd o'r dogfennau, yn ogystal â'r perthnasoedd sy'n bodoli rhwng agweddau ar y fframwaith. Roedd y broses hon yn cyd-fynd ag egwyddorion Dadansoddi Fframwaith, gan gynnwys cyfarfodydd rheolaidd rhwng y tîm ymchwil i ddilysu prosesau codio a'r rhesymeg y tu ôl i unrhyw ychwanegiadau newydd i'r fframwaith (Ritchie & Spencer, 1994). Mae Tabl 2.1 yn dangos y fframwaith codio atal a ddefnyddiwyd ar gyfer y dadansoddiad dogfen hwn. Roedd dadansoddi yn broses deialogaidd gyson rhwng aelodau'r tîm wrth i ni drafod dehongliadau o ddeunydd y ddogfen.
- 2.12 Mae cyfyngiadau i'r gwaith hwn. Yn gyntaf, fel y crybwyllwyd uchod, roedd anghysondebau yn y sampl o adroddiadau oherwydd pwysau'n gysylltiedig â COVID-19 yn effeithio ar gynlluniau cyhoeddi rhai awdurdodau lleol. Roedd hyn yn golygu nad oedd pob adroddiad o'r un flwyddyn a bod themâu sy'n gysylltiedig â'r pandemig yn gyffredin mewn cyfran yn unig o'r sampl. Ymhellach, dim ond archwiliad o gynnwys nifer fechan o ddogfennau sydd ar gael yn gyhoeddus ar adeg benodol yw hyn, ac nid cymhariaeth dros amser. O'r herwydd, mae'r adroddiad hwn yn cynnig cipolwg ar gynlluniau a gweithgarwch ataliol ym mhob un o'r awdurdodau lleol a astudiwyd, ond nid unrhyw ddata gwerthuso o gynnydd cyffredinol tuag at eu nodau a'u hamcanion datganedig.
- 2.13 Yn gysylltiedig, roedd yr adroddiadau yn aml yn cyfeirio at ddogfennau eraill megis fframweithiau diffiniedig, safonau, asesiadau o anghenion y boblogaeth, adroddiadau sefydlogrwydd y farchnad, deddfwriaeth, adroddiadau archwilio, cynlluniau meysydd gwasanaeth, strategaethau cyfiawnder cymdeithasol a mwy. Er enghraifft, roedd adrannau mawr o'r dogfennau cynllunio wedi'u neilltuo i amlinellu gweithgareddau penodol y cyngor a sut roedd y rhain yn cydblethu â'r nodau llesiant ehangach sy'n gysylltiedig â WBFGA. Roeddem yn gyfyngedig o ran y graddau y gallem archwilio'r deunydd atodol hwn. Fodd bynnag, cynhaliwyd adolygiadau ychwanegol o rai o'r dogfennau hyn ar sail ad hoc i werthfawrogi a

rhoi'r cynnwys dan sylw yn ei gyd-destun yn well. Yn olaf, soniodd y dogfennau am amrywiaeth gyfoethog o fentrau yn ymwneud ag atal, ond roedd archwilio'r rhain yn fanylach y tu allan i gwmpas y gwaith hwn. Edrychwyd ar y llenyddiaeth ehangach am dystiolaeth ar rai o'r rhaglenni atal a nodwyd, fel 'Cymunedau Dementia-Gyfeillgar' ac 'Arwyddion Diogelwch', ac esbonnir hyn yn yr adroddiad. O'r herwydd, nid yw'r adolygiad hwn yn cynnig canfyddiadau ynghylch sut y profwyd yr ymyriadau atal a nodwyd yn ymarferol, nac ystyriaeth fanwl o'u heffeithiau a'u canlyniadau.

- 2.14 Yn olaf, dyma un ffynhonnell ddata am atal ac ymyrraeth gynnar ac mae'n canmol deunydd a dynnwyd o gyfweiliadau gwerthuso IMPACT gyda defnyddwyr gwasanaethau gofal cymdeithasol, gofalwyr ac aelodau o'r gweithlu gofal cymdeithasol. Mae'r adroddiad terfynol yn ystyried yr ystod lawn o ddulliau a ddefnyddiwyd gan yr astudiaeth, tra bod hwn yn canolbwyntio'n benodol ar y dadansoddiad o ddogfennau.

Tabl 2.1: Fframwaith Codio Atal

Thema Atal
A. Cysyniadoli Atal
• I fyny'r gadwyn/Sylfaenol/Cyffredinol/Wedi'i Ddewis/Wedi'i Ddynodi
• Canol/Eilaidd/Cyffredinol/Wedi'i Ddewis/Wedi'i Ddynodi
• I lawr y gadwyn/Trydyddol/Cyffredinol/Wedi'i Ddewis/Wedi'i Ddynodi
• Ffocws/Unigolyn/Cymuned/Poblogaeth
• Egwyddorion (enwyd)
• Gorwelion Amser y Dyfodol
• Cysylltiadau ag Iechyd y Cyhoedd
• Amrywiadau cysyniadol
• Cyfalaf Cymdeithasol ac Adeiladu Asedau
• Seiliedig ar Werthoedd
B. Math o Wasanaeth Atal
• Ailalluogi
• Datblygu cymunedol
• Hybiau Cymunedol
• Busnesau Cymunedol
• Gweithgaredd Gwaith Cymdeithasol Uniongyrchol - Unigolyn
• Mentrau Cymdeithasol
• Mentrau sy'n Canolbwyntio ar Ofalwyr
• Cwmnïau Cydweithredol
• Darparu gwybodaeth/Addysg/Cyngor
• Prosiectau atal tymor byr
C. Mesuriad
• Mesurau poblogaeth gyfan
• Mesurau arbed costau

<ul style="list-style-type: none">• Materion mesur
<ul style="list-style-type: none">• Mesurau prosiect-benodol
Ch. Cydgynhyrchu
D. Dylunio a Chynllunio
Dd. Cyflenwi
E. Comisiynu
F. Integreiddio â sectorau eraill

3. Canfyddiadau – adolygiad llenyddiaeth

3.1 Er mwyn gosod y dadansoddiad dogfen ymhellach yn ei gyd-destun, isod mae cyfres o bwyntiau crynhoi a dynnwyd o'r adolygiad llenyddiaeth atal sy'n berthnasol:

- Diffinnir atal mewn gofal cymdeithasol mewn sawl ffordd, gyda chysyniadau o'i gwmpas yn cael eu cymhwyso'n fras. Mae hyn wedi arwain at ystod o ddulliau gofal cymdeithasol ataliol sy'n canolbwyntio ar ymgysylltu unigol, cymunedol a strwythurol. Mae rhai awduron wedi dadlau bod llai o ffocws mewn ymarfer gofal cymdeithasol ar fentrau atal i fyny'r gadwyn neu'n gyffredinol na mentrau wedi'u targedu'n fwy.
- Gweithredir atal am ystod o resymau gwahanol, ond nid yw'n annibynnol ar ei gilydd. Gall y rhain gynnwys egwyddorion cyfiawnder cymdeithasol, yn ogystal â'r farn bod atal yn ffordd o arbed arian a lleihau'r galw am wasanaethau mwy costus. Fel gwrthbwynt, dadleuodd llawer o awduron na ddylai atal gael ei ystyried yn weithgaredd cost-niwtral ond yn ddull sy'n gofyn am fuddsoddiad parhaus.
- Dadleuir bod y sylfaen dystiolaeth ynghylch atal ar draws gofal cymdeithasol yn danddatblygedig, a lle mae tystiolaeth yn ei lle gellir ei thanddefnyddio neu ei hanwybyddu. Mae materion hefyd yn ymwneud â chasglu tystiolaeth ar gyfer atal o ystyried mai ei brif ddiben yw atal pethau rhag digwydd a bod ymyriadau'n amrywio ar draws ardaloedd, sydd ill dau yn ei gwneud yn anodd gwneud cymariaethau ystyrlon. Yn ogystal, mae diffyg astudiaethau ansawdd sy'n archwilio'r materion hyn yn fanwl.
- Mae amrywiaeth o 'orwelion amser yn y dyfodol' o fewn atal. Mae rhai awduron wedi dadlau bod angen ffocws tymor hwy yn y dyfodol ochr yn ochr â ffocws tymor byrrach sy'n agosach at anghenion gofal cymdeithasol uniongyrchol a realiti beunyddiol pobl, teuluoedd a chymunedau.
- Mae angen cydnabyddedig am fframweithiau comisiynu cryfach a mwy penodol sy'n cefnogi penderfyniadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth ar ddarparu adnoddau ar gyfer mentrau ataliol (Verity, Read a Richards, 2020).

4. Canfyddiadau – dadansoddi dogfennau

- 4.1 Yn yr adran hon o'r adroddiad, rydym yn darparu crynodebau o'r canfyddiadau allweddol o'r dadansoddiad dogfennau. Trefnir y deunydd gan ddefnyddio'r is-benawdau canlynol: a) bwriadau atal, b) ymyriadau, c) cysyniadoli, ch) cydgynhyrchu, dylunio a chynllunio, d) comisiynu a darparu adnoddau, dd) cyddibyniaeth gweithgareddau, e) mesur ac atebolrwydd ac f) COVID-19.

Bwriadau atal

- 4.2 Archwiliwyd trafodaethau atal yn y dogfennau gyda golwg ar yr hyn a gafodd ei gyfleu am fwriadau neu ddiben atal ac ymyrraeth gynnar. Gwelir yr ymrwymiad i atal ac ymyrraeth gynnar ar draws y ddogfen a osodwyd. Rhoddir enghraifft isod o sut y caiff hwn ei fframio:

“Mae'r buddsoddiad mewn atal ac ymyrraeth gynnar ac ardaloedd a chymunedau cryf, yn hanfodol i liniaru'r rhwystrau y mae plant a theuluoedd, oedolion gyda iechyd gwael ac anabledau a phobl hŷn yn eu profi. Mae Cyngor Caerdydd yn dangos hyn trwy ymrwymadau polisiâu a'r flaenoriaeth a roddir i atal a'r Gwasanaethau Cymdeithasol yn y cyllidebau hyd yn oed yn yr adegau o gynni mwyaf.” (Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol Caerdydd, 2019; 8)

- 4.3 Nid yw'n syndod, o ystyried bod SSWBA yn pennu dyletswyddau ar awdurdodau lleol, bod adlewyrchu agos yn ieithyddol rhwng y Ddeddf a'r Cod Ymarfer, er enghraifft, defnyddio iaith llesiant, gofal sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn, lleihau'r angen am ofal a chymorth, a lle partneriaethau mewn gwaith ataliol. Mae enghreifftiau o adroddiadau pedwar awdurdod lleol yn dangos hyn:

Datblygwyd yr adroddiad hwn yn unol â Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 ... Nod y Ddeddf yw darparu'r newid mwyaf blaengar i'r ffordd y darparwyd Gwasanaethau Cymdeithasol ers 1948. Mae'n canolbwyntio ar wella llesiant y rhai sy'n dod at y Gwasanaethau Cymdeithasol am gymorth. Mae'n berson-ganolog ac yn canolbwyntio ar atal a lleihau'r angen am ofal a chymorth. Mae'n cydnabod nad gydag Adrannau Gwasanaethau Cymdeithasol yn unig mae'r cyfrifoldeb ond hefyd gyda'r Awdurdod Lleol ehangach a chyda phartneriaid (yn enwedig y Sector Iechyd a'r Trydydd Sector).” (Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol Blaenau Gwent, 2019; 1)

“Mae rhoi'r cymorth cywir, yn y lle cywir, ar yr adeg gywir yn gallu gwneud gwahaniaeth go iawn i ganlyniadau gan sicrhau bod unigolion a theluoedd yn gallu ffynnu. Mae dull sy'n canolbwyntio ar bobl gyda ffocws ar atal a llesiant o gymorth i sicrhau ein bod yn helpu pobl i fyw bywydau annibynnol ac yn lleihau'r tebygolrwydd o ddod yn ddibynnol ar wasanaethau'r Cyngor.

Drwy adeiladu ar ein hanes o weithio gyda'r trydydd sector, y sector dielw a'r sector preifat, gallwn gynorthwyo cymunedau i ddatblygu eu dulliau eu hunain o fynd i'r afael â materion lleol a diwallu anghenion pobl o fewn y gymuned.”

(Adroddiad Blynyddol Pen-y-bont ar Ogwr, 2019; 25)

“Y brif her i ni fel gwasanaeth yw'r llwyddiant o gyrraedd pobol sydd angen cymorth; mae nifer y teluoedd sy'n elwa o'n Timau Cymorth i Deuluoedd yn fwy na'r disgwyl. Rydym yn bod yn graff yn y ffordd yr ydym yn defnyddio ein hadnoddau ac yn gwneud y mwyaf o gyfleoedd i weithio mewn partneriaeth a gyda'r gymuned leol i ateb y galw hwn.” (Adroddiad Blynyddol Gofal Cymdeithasol Conwy, 2020; 43)

Mae'r Ganolfan yn un pwynt cyswllt i weithwyr proffesiynol, teuluoedd a phobl ifanc gael gafael ar gymorth cynnar ledled Sir y Fflint. Y nod yw helpu teuluoedd gyda'r cymorth cywir ar yr amser cywir gan y gwasanaeth cywir. Mae'r Ganolfan Cymorth Cynnar, a sefydlwyd yn 2017, yn bartneriaeth rhwng Cyngor Sir y Fflint, Heddlu Gogledd Cymru y Bwrdd Iechyd a Chyngor Gwirfoddol Lleol Sir y Fflint.

Mae'r Ganolfan yn fenter allweddol yn ein buddsoddiad mewn gwasanaethau teuluol ataliol.” (Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol Sir y Fflint 2020; 21)

- 4.4 Sonnir yn gyffredin am yr angen am newid a maint y newid i gwrdd ag anghenion yr amseroedd hyn a'r rhai sydd i ddod. Mae'r agenda atal yn ymateb i'r materion cyd-destunol cymhleth a rhyng-gysylltiedig sy'n wynebu Cymru, gan gynnwys newidiadau yn y boblogaeth a chyllidebau sy'n lleihau. Mae'r dyfyniadau hyn o gynlluniau Wrecsam a Thorfaen yn amlygu'r pwysau cyd-destunol hyn:

“Dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf mae pob gwasanaeth cyhoeddus wedi wynebu toriadau cyllidebol ar raddfa nad ydynt erioed wedi'i brofi o'r blaen ac mae'r cyngor a'i bartneriaid yn parhau i wneud penderfyniadau anodd ynghylch y ffordd orau o gynllunio a darparu gwasanaethau. Mae effaith gyfunol pob un o'r penderfyniadau anodd hyn yn golygu bod gwasanaethau cyhoeddus yn newid.

Mae'n bosibl na fydd gwasanaethau yr oedd pobl yn eu cymryd yn ganiataol bum mlynedd yn ôl ar gael mwyach, yn destun prawf modd, neu'n cael eu darparu mewn ffordd gwbl wahanol.” (Cynllun Cyngor Wrecsam, 2019; 3)

“Rhwyng 2011 a 2021, mae'r cyngor yn disgwyl y bydd wedi gwneud mwy na £63 miliwn o arbedion. Erbyn 2021 disgwylir y bydd poblogaeth Torfaen yn 92,769 gyda 19,928 dros 65 a 13,457 o blant oedran ysgol (5-16 oed). Mae gennym ni boblogaeth sy'n heneiddio sy'n rhoi pwysau ar wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol.” (Cynllun Corfforaethol Torfaen, 2016; 3)

4.5 Mae ymdeimlad pellach o'r pwysau hyn i'w weld yn Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Cyngor Sir Caerfyrddin a Phenfro:

“Dros y blynyddoedd i ddod os nad oes ateb cenedlaethol bydd yn rhaid i'r awdurdod gael dadl sylfaenol ar y ffordd orau o ddiwallu anghenion y nifer cynyddol o bobl hŷn. Ni all y gwasanaeth ddiwallu'r anghenion a gynhyrchir gan y ddemograffeg newidiol heb naill ai leihau'r gwasanaethau a ddarperir neu ariannu gwasanaethau ar gyfraddau sylweddol uwch.”

(Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol Sir Gaerfyrddin, 2019; 44)

“Fel mewn blynyddoedd blaenorol rydym wedi wynebu pwysau ariannol sylweddol. Yn 2019/20 roedd angen i ni gyflawni rhaglen lleihau costau o fwy na £6 miliwn ar draws yr adran. Mae ein gwaith atal a rheoli'r galw ynghyd â llawer o fentrau eraill yn ein cynorthwyo i leihau gwastraff a gweithredu ffyrdd mwy effeithlon o weithio wrth i ni ymegnio i wella canlyniadau i ddefnyddwyr gwasanaethau.”

(Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol Sir Benfro, 2019; 3)

4.6 Disgrifir atal mewn llawer o'r dogfennau a adolygwyd trwy gyfrwng iaith atal problemau rhag dod yn faterion mwy neu fwy cymhleth drwy ymyrryd yn gynnar, gan adlewyrchu eto Cod Ymarfer SSWBA (Llywodraeth Cymru, 2015a; 38). Mae enghreifftiau o'r disgwrs hwn i'w gweld isod:

“O ran atal pobl rhag gorfod mynd i ofal preswyl trwy ddarparu dulliau cymorth amgen yn y gymuned, gorau po fwyaf lle bo hynny'n bosibl.” (Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol Rhondda Cynon Taf, 2019; 22)

“Mae ymarferwyr yn gweithio’n uniongyrchol gyda phlant, pobl ifanc a’u teuluoedd a’u gofalwyr i sefydlogi trefniadau a allai fod mewn perygl o dorri i lawr ac atal rhag gwaethygu.”

(Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Powys, 2020; 19)

“Mae’r gwaith atal ac ymyrraeth gynnar a wneir gan y Cyngor a’n partneriaid yn ganolog i’n gwaith...Mae iechyd a lles trigolion hefyd yn bwysig er mwyn atal pobl rhag gorfod bod angen gwasanaethau aciwt a lleihau’r galw am y Cyngor a gwasanaethau iechyd yn y tymor hir.” (Adroddiad Blynyddol Casnewydd, 2020; 31)

- 4.7 E dau cyffredin arall ar draws y dogfennau yw iaith hybu annibyniaeth, a chanlyniad hynny yw lleihau dibyniaeth, fel y gwelir yn yr enghreifftiau isod.

“Mae’r Prosiect Ailasesu yn parhau, rydym wedi penodi Therapydd Galwedigaethol profiadol i fynd â’r prosiect i’r cam nesaf, sef adolygiad o ddinasyddion sydd ag anghenion a phecynnau cymhleth, gyda golwg ar weld a allwn leihau dibyniaeth ar ofal a chymorth gyda chyfarpar arbenigol.” (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Sir Ddinbych, 2019; 20)

“Mae’r Uned hon yn gyfrifol am hybu annibyniaeth a lles trigolion Gwynedd drwy ddarparu addasiadau prydlon a safonol i dai oedolion a phlant sydd ag anabledau corfforol. (Cynllun Cyngor Gwynedd 2021; 89)

“Byddwn ni’n datblygu ein gwasanaethau gofal canolraddol ymhellach er mwyn galluogi mwy o bobl i gadw ac adennill eu hannibyniaeth trwy weithredu model o’r Ysbyty i adferiad gartref.” (Cynllun Corfforaethol Cyngor Castell-nedd Port Talbot, 2019; 32)

- 4.8 Llesiant oedd un o’r themâu a gododd fwyaf o fewn y fframwaith, gyda’r ddwy set o ddogfennau yn cyfeirio ato, hyd yn oed os mai dim ond mewn perthynas â WBFGA a’r mesuriadau cysylltiedig o amcanion llesiant a nodau a nodwyd yng Nghynlluniau’r Cyngor. Seiliwyd y prosiectau a’r mentrau di-rif a amlinellir yn yr adroddiadau ar y syniad y bydd gwell llesiant ar draws y boblogaeth yn arwain at lai o alw am wasanaethau cymdeithasol. Mae'r agenda o leihau'r galw am ddefnyddio gwasanaethau, gan gynnwys yr un ar gyfer gofal trydyddol, yn rhedeg drwy lawer o'r dogfennau a adolygwyd.

“Yn gyffredinol, rydym yn falch o adrodd bod ein hymagwedd, sy’n seiliedig ar asedau ar draws ein gwasanaeth cyfan, wedi arwain at ostyngiad yn nifer y dinasyddion sydd angen gofal a chymorth a ariannir gan y Cyngor. Mae hyn yn well ar gyfer dinasyddion o ran cynnal annibyniaeth, ac ar gyfer y Cyngor, o ran lleihau’r galw ar ein cyllidebau cyfyngedig.” (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Sir Ddinbych, 2019; 18)

“Un o’n nodau yw ‘lleihau’r galw drwy fuddsoddi mewn rhaglenni cymorth cynnar ac ymyrraeth wedi’u targedu’. Yn ystod 2018 i 19, fe wnaethom barhau i ddatblygu ein hymagwedd a gwella llesiant trwy gyflwyno mentrau cymunedol sy’n canolbwyntio ar ymyrraeth gynnar ac atal.” (Adroddiad Blynyddol Pen-y-bont ar Ogwr, 2019; 34)

- 4.9 I’r rhan fwyaf o gynghorau, fodd bynnag, roedd y drafodaeth am lesiant yn ymestyn y tu hwnt i hyn i ystod amrywiol o ymyriadau gan gynnwys cymorth tai, annibyniaeth i bobl hŷn, sgysiau ‘beth sy’n bwysig?’ wedi’u cydgynhyrchu ac yn unigol, mentrau cymunedol neu grwpiau cymorth, darparu gwybodaeth, a chysylltiadau â llai o alw ar wasanaethau. Yn ogystal â’r bwriadau hyn uchod ar gyfer atal, roedd naratifau am atal ac ymyrraeth gynnar fel llwybr i ymateb i dlodi, fel y gwelir yn yr enghreifftiau isod:

“Mae’r agenda trechu tlodi yn parhau i fod yn ffocws ar draws y Fwrdeistref Sirol ac mae’n cael ei harwain trwy grŵp strategol o nid yn unig y cyngor, ond hefyd ei bartneriaid ym maes lechyd a’r Trydydd Sector. Fodd bynnag, rydym yn glir bod ymyrraeth gynnar ac atal mewn partneriaeth gyda’n cymunedau yn darparu’r ateb gorau posibl i ystod o’r heriau sy’n ein hwynebu fel awdurdod lleol.” (Adroddiad Blynyddol ar Wasanaethau Cymdeithasol Merthyr Tudful, 2020; 4)

“Mae Gwasanaethau Plant a Theuluoedd a’r gwasanaeth Tlodi ac Atal wedi cydweithio i ddatblygu Tîm Cymorth Cynnar pwrpasol sy’n cefnogi teuluoedd â phlant ag anghenion ychwanegol ac anabledau. Bydd yr adnodd arbenigol hwn yn cynnig ymateb gwell i deuluoedd i’w hanghenion heb droi at wasanaethau statudol yn ddiangen.” (Adroddiad Blynyddol Prif Swyddog Gwasanaethau Cymdeithasol Abertawe, 2018; 42)

- 4.10 Mae cyfalaf cymdeithasol ac adeiladu asedau yn lens gysyniadol ar gyfer camau gweithredu i ymateb i dlodi ac anghydraddoldeb ac ar gyfer adeiladu gwydnwch unigol neu gymunedol. Soniodd llawer o’r cynghorau yn uniongyrchol am gyfalaf cymdeithasol ac yn ei ddiffinio mewn termau o’r fath, er bod edau amlochrog tebyg

wedi'u nodi hefyd mewn perthynas â chysyniadau grymuso, annibyniaeth/ailalluogi, a syniadau am gyfiawnder cymdeithasol (e.e., Sir Fynwy). Nodwyd er bod trafodaethau uniongyrchol am gyfalaf cymdeithasol yn gymharol dawel yn y set ddogfen a ddadansoddwyd, roedd yn ymddangos bod Cynlluniau Llesiant rhanbarthol yn cynnig mwy o ddyfnder damcaniaethol ar y rhesymeg sylfaenol. Ar y sail hon, roedd cysylltiadau agos iawn rhwng meithrin cyfalaf cymdeithasol, cydgynhyrchu a lles emosiynol. Amlygir yr agweddau hyn yn y dyfyniadau canlynol:

“Mae gan awdurdodau lleol rôl i'w chwarae wrth helpu unigolion a chymunedau i ddatblygu cyfalaf cymdeithasol. Mae cydnabyddiaeth gynyddol, er bod gan gymunedau a grwpiau cymdeithasol difreintiedig ystod o anghenion cymhleth a chysylltiedig, mae ganddynt hefyd asedau ar lefel gymdeithasol a chymunedol a all wella iechyd a chryfhau gwytnwch. (Cynllun Corfforaethol Pen-y-bont ar Ogwr, 2021; 14)

“Mae'r blaenoriaethau'n ceisio cryfhau a datblygu cyfalaf cymdeithasol cymunedau er mwyn sicrhau cynaliadwyedd a gwytnwch.” (Cynllun Corfforaethol Castell-nedd Port Talbot, 2020; 28)

“Byddwn yn meithrin cyfalaf cymdeithasol ac yn hyrwyddo mynediad at gyfleoedd a thrwy wneud hynny, byddwn yn gweithio tuag at well canlyniadau iechyd corfforol a meddyliol a gofal cymdeithasol.” (Adroddiad Blynyddol Cynllun Busnes Corfforaethol Sir Fynwy, 2019; 34)

Ymyriadau

- 4.11 Mae'r amrywiad mewn gweithgarwch atal yn amlwg. Ar un lefel mae patrwm cyffredin bod yr un ymyriadau atal yn ymddangos mewn adroddiadau blynyddol awdurdodau lleol, gyda Gwasanaethau Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth (IAAS), eiriolaeth, ailalluogi ac adsefydlu, cymorth i ofalwyr, gwasanaethau atal i blant a theuluoedd, a diogelu gweithredoedd a ailadroddir yn gyffredin rhwng ardaloedd. Mae'n ymddangos bod y mentrau hyn wedi'u hysgogi gan eu cynnwys yng Nghod Ymarfer SSWBA.
- 4.12 Yn gyffredin hefyd mae gweithredu rhaglenni, neu ymyriadau ar sail tystiolaeth, a ddatblygwyd yn wreiddiol mewn mannau/cyd-destunau eraill. Enghreifftiau o'r olaf fel y gwelwyd yn y dogfennau a adolygwyd yw 'Gofal yn Nes at y Cartref', 'Cymunedau Dementia Gyfeillgar ac Oed Gyfeillgar', 'Cysylltwyr Cymunedol',

'Cydgysylltu Ardaloedd Lleol', 'Tîm o Amgylch y Teulu', 'Iechyd Meddwl'. Cymorth Cyntaf', 'Rhaglen Eiriolaeth Edau Aur', 'Gofal Cydweithredu', 'Arwyddion Diogelwch', 'Meddwl yn Ddiogel', 'Aros yn Sefydlog, Cadw'n Ddiogel' - rhaglen atal cwmpadau, a 'Gwasanaethau sy'n canolbwyntio ar adferiad'. Mae rhai o'r rhain yn rhaglenni cenedlaethol Cymreig, gydag eraill yn ymyriadau a weithredwyd yn wreiddiol y tu allan i Gymru.

- 4.13 Mae gan lawer o'r ymyriadau a atgynhyrchwyd fodolau rhesymeg sylfaenol a fframweithiau damcaniaethol sy'n arwain y gwaith. Er enghraifft, mae cydgysylltu ardaloedd lleol yn fodel o ddatblygiad cymunedol seiliedig ar gymdogaeth, yn seiliedig ar asedau, a ddechreuodd yn Awstralia yn y 1980au (Lunt, Bainbridge a Rippon, 2021). Mae'n ymgorffori prosesau datblygu cymunedol cyfarwydd: cryfhau cysylltiadau a rhwydweithiau pobl, a defnyddio asedau, adnoddau ac egni lleol ar gyfer newid. Ceir sylfaen dystiolaeth (gan gynnwys data a gasglwyd yng Nghymru) am gydgysylltu ardaloedd lleol a'r effaith gadarnhaol ar unigolion ac effaith gyfunol (Rhwydwaith Cydlynu Ardaloedd Lleol; Prifysgol Abertawe, 2016). Disgrifir enghraifft o raglen datblygu cymunedol gynhwysfawr yn Adroddiad Blynyddol Awdurdod Lleol Ynys Môn 2019, ac mae detholiad ohono isod:

“Dull cymunedol yw prosiect Cydlynedd Asedau Lleol sy'n annog oedolion a'u teuluoedd i arwain gwaith datblygu eu systemau cymorth eu hunain wrth ganolbwyntio ar eu cryfderau a'u galluoedd. Model ataliol ydyw yn y bôn, ond mae bellach yn fuddiol, hefyd, i'r rhai a allai eisoes fod yn derbyn gwasanaethau statudol.” (Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwyr ar Effeithiolrwydd Gwasanaethau Cymdeithasol Ynys Môn, 2019; 14)

- 4.14 Ceir enghraifft bellach yn Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Sir Benfro, gyda defnydd arloesol a chreadigol o ddatblygu cymunedol i gefnogi cynhyrchu busnesau bach:

“Nododd AGC fod y Cyngor wedi buddsoddi mewn gwasanaethau atal ac y dylai'r gyllideb hon sicrhau gostyngiad hirdymor yn y galw. Amlygodd ddatblygiad y dull catalydd cymunedol i gefnogi datblygiad busnesau bychain iawn, a fydd yn cynnig mwy o ddewis a hyblygrwydd i ddefnyddwyr Taliadau Uniongyrchol.” (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol Cyngor Sir Benfro, 2019; 15)

- 4.15 Mae 'Gofal yn Nes at y Cartref' yn fenter o Gymru a ddenodd fuddsoddiad ariannol gan Lywodraeth Cymru. Mae Cymunedau Dementia Gyfeillgar yn fenter

ryngwladol a DU gyfan; mae llawer o awdurdodau lleol Cymru wedi'u rhestru fel cymunedau gweithgar sy'n deall dementia ar wefan y Gymdeithas Alzheimer. Mae Cyngor Dementia'r Byd â ffocws byd-eang wedi bod yn casglu'r sylfaen dystiolaeth ar gyfer y mathau hyn o ymyriadau (Cyngor Dementia'r Byd, 2022).

4.16 Anaml y mae awdurdod lleol yn gweithredu un dull unigol o atal. Mae'r disgrifiadau o ymyriadau yn y ddogfen a osodwyd yn dangos dro ar ôl tro sut mae atal yn we o weithgarwch sy'n digwydd ar yr un pryd mewn llawer o barthau, lefelau neu ofodau. Mae'r ymyriadau a enwyd yn rhychwantu continwwm o gamau gweithredu a chwaraewyr: strategaethau cyswllt sector, strategaethau â ffocws cymunedol, strategaethau seiliedig ar le, strategaethau cysylltu, strategaethau â ffocws unigol, strategaethau cynllunio. Maent hefyd yn canolbwyntio ar wahanol grwpiau poblogaeth ac yn cyflwyno materion (e.e., lleihau arwahanrwydd cymdeithasol, cymorth dementia, cymorth i deuluoedd, cefnogi annibyniaeth, darpariaeth gofal ac ati). Mae rhai o'r ymyriadau hyn yn wasanaethau ac eraill yn ddatblygiad cymunedol. Fel arfer mae iaith wahanol mewn datblygiad cymunedol, yn fwyaf nodedig yr enwau "pobl" yn hytrach na "defnyddwyr gwasanaeth", ac mae hyd yr ymglymiad yn hirach.

4.17 Gwelir rhywfaint o ddealltwriaeth o'r dull amlochrog hwn o atal yn yr enghreifftiau isod, sy'n disgrifio amcanion a threfniadau awdurdodau lleol wrth wneud gwaith ataliol:

"Erbyn hyn mae gofyniad cyfreithiol ar y gwasanaeth i ddatblygu amrywiaeth o strategaethau ymyrryd yn gynnar ac atal sy'n cynnwys trefniadau cydweithredol â chymunedau a'r sector gwirfoddol i gefnogi byw'n annibynnol. Mae'r ddeddf hefyd yn ei gwneud hi'n ofynnol i ni weithio mewn partneriaeth agosach â'r Bwrdd Iechyd, y trydydd sector a chymunedau i sicrhau strategaethau effeithiol sy'n hyrwyddo ac yn cynnal annibyniaeth." (Strategaeth Gorfforaethol Ceredigion, 2017; 11)

"Byddwn yn gwneud y gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth (IAA) mor effeithiol â phosibl, gan ganolbwyntio ar atal ac ymyrraeth gynnar, gweithio gyda sefydliadau cymunedol a thrydydd sector, i gyflawni canlyniadau gwell i unigolion...Byddwn yn gwella iechyd a llesiant y boblogaeth ar draws y 3 haen drwy barhau i weithredu fframwaith ataliol gyda chanlyniadau clir ar gyfer pob haen. a. Atal b. Ymyrraeth gynnar c. Hyrwyddo Byw'n Annibynnol". (Adroddiad

Blynyddol Statudol y Cyfarwyddwr ar Berfformiad Gwasanaethau Cymdeithasol, Sir Gaerfyrddin, 2019; 47)

- 4.18 Amlinellir isod enghraifft arall o ddull amlochrog o atal, gyda hyn yn cynnwys argaeledd cydlynwyr ardal leol:

“Mae Abertawe’n gweithio’n agos gyda chydweithwyr ym maes iechyd, gwasanaethau eraill y Cyngor a’r trydydd sector i wneud yn siŵr bod ystod o gyfleoedd ataliol ac ymyrraeth gynnar ar gael cyn bod angen i blant, teuluoedd, unigolion a gofalwyr gael mynediad at gymorth statudol gan y Gwasanaethau Cymdeithasol. Mae’r rhain yn cynnwys trwy gyflwyno Cydlynu Ardaloedd Lleol a datblygu’r Continwmm Cymorth i Deuluoedd.” (Adroddiad Blynyddol Prif Swyddog Gwasanaethau Cymdeithasol Abertawe, 2018; 25)

- 4.19 Mae llawer o adroddiadau yn sôn am yr angen am newid diwylliannol o fewn sefydliadau a phrosesau i gefnogi ailgyfeirio at atal ac ymyrraeth gynnar. Gwelwyd hyn fel maes i’w wella yn Adroddiad Blynyddol Caerdydd 2018/9: ar gyfer ‘Newid dyluniad y gwasanaethau, ceisio gweithredu i gadw pobl yn iach yn hytrach nag ymateb i argyfwng.’ (Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol Caerdydd, 2019; 33).

- 4.20 Roedd gweithgareddau neu ymyriadau ataliol a enwir yn y Cod Ymarfer i’w gweld yn aml mewn adroddiadau a adolygwyd. Yr ymyriadau hyn yw 1) gwasanaethau gwybodaeth, cyngor a chymorth, 2) ailalluogi, 3) eiriolaeth, 4) atal gyda phlant a theuluoedd a 5) cymorth i ddatblygu gweithgareddau trydydd sector. Yn y drafodaeth ganlynol rydym yn archwilio sut mae pob un o’r pum gweithgaredd ataliol hyn yn cael eu disgrifio yn y set ddogfen.

Gwasanaethau Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth

- 4.21 Rhoddodd y SSWBA ddyletswyddau ar awdurdodau lleol i ddarparu gwasanaeth gwybodaeth, cyngor a chymorth (IAA) (Llywodraeth Cymru, 2014b; 15). Er bod hyn yn cael ei drin ar wahân i adran y Ddeddf ar ‘wasanaethau ataliol’, mae’r gorgyffwrdd rhwng darparu IAA a ‘chyfranogi at atal neu ohirio datblygiad anghenion gofal a chymorth pobl’ – un o ddibenion sylfaenol gwasanaethau ataliol – yn glir (Llywodraeth Cymru, 2014b; 12). Eglurir y rhyng-gysylltiad hwn ymhellach yn Rhan 2 - Cod Ymarfer SSWBA, lle cynigir canllawiau ychwanegol ar rôl IAA:

“Mae’r gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth yn ganolog i lwyddiant y trawsnewid i’r system gofal a chymorth o dan y Ddeddf Gwasanaethau

Cymdeithasol a Llesiant (Cymru). Mae'n gyfle i newid y canfyddiad o ofal cymdeithasol a gwasanaethau cymorth yng Nghymru. Mae'n rhaid iddo hyrwyddo ymyrraeth gynnar ac atal i sicrhau y gellir rhoi cymorth gwell i bobl o bob oed allu cyflawni eu canlyniadau personol, ac archwilio opsiynau i ddiwallu eu hanghenion gofal a chymorth". (Llywodraeth Cymru, 2015a; 62)

- 4.22 Mae'r dogfennau a adolygwyd yn gyforiog o enghreifftiau o weithrediad y gwasanaeth IAA a datblygiad DEWIS Cymru, a gyflwynir yn aml fel offeryn gwybodaeth i drigolion, yn ogystal â mecanwaith i arwain darpariaeth gwasanaeth yn y dyfodol.

"Cafodd Porth Gwybodaeth Dewis Cymru ei lansio am y tro cyntaf yn 2017/18 fel adnodd ar-lein i gael mynediad at wybodaeth llesiant ar draws Cymru. Mae'r porth hwn yn arf cyfeirio effeithiol i drigolion gael mynediad at wybodaeth am wasanaethau/adnoddau/rhwydweithiau ataliol." (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Bro Morgannwg, 2019; 24)

"Cyfanswm y cysylltiadau ffôn ac e-bost a dderbyniwyd gan ein Canolfan Gyswllt gorfforaethol oedd 37,720 yn 2018/19. Mae hyn gryn dipyn yn llai na'r cyfanswm ar gyfer 2016/17 sef 43,219 a 2017/18 sef 42,943. Rydym yn credu bod y nifer wedi lleihau oherwydd bod cwsmeriaid bellach yn gallu cyrchu mwy o wybodaeth yn eu cymuned trwy gysylltwyr cymunedol a thros y rhyngrwyd trwy gyrchu cyfeiriadur gwybodaeth Dewis Cymru." (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol Sir Benfro, 2019; 8)

Trwy gydol 2018/19, yn unol â gofynion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru), mae staff Gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth Caerffili wedi'u hyfforddi i gynnal 'sgyrsiau ystyrlon' gyda defnyddwyr gwasanaethau, eu teuluoedd a'u gofalwyr ynghylch yr hyn sy'n wirioneddol bwysig iddynt." (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a Thai Caerffili, 2019; 8)

- 4.23 Gyda gwasanaethau IAA yn ganolog i'r agenda ataliol wedi'i hymgorffori yn y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant, adroddwyd ar fesurau perfformiad sy'n gysylltiedig â'r dimensiwn hwn o ddarpariaeth awdurdodau lleol rhwng 2016-17 a 2018-19 drwy StatsCymru¹⁰. Roedd y metrigau rhagnodedig ar gyfer IAA fel a ganlyn:

¹⁰ Cronfa ddata iechyd a gwasanaethau cymdeithasol yw StatsCymru.

PM23. Canran yr oedolion sydd wedi derbyn cyngor a chymorth gan y gwasanaeth gwybodaeth, cyngor a chymorth ac sydd heb gysylltu â'r gwasanaeth ers 6 mis. (StatsCymru, 2022)

4.24 Yn 2020, rhoddwyd y Fframwaith Perfformiad a Gwella (PIF) ar waith. Roedd hyn yn cynnwys casglu [metrigau gweithgaredd a pherfformiad](#) newydd. Roedd y metrig cyfatebol yn y fframwaith diwygiedig hwn fel a ganlyn:

AD/001: Nifer y cysylltiadau ar gyfer oedolion a dderbyniwyd gan y Gwasanaethau Cymdeithasol statudol yn ystod y flwyddyn.

AD/002: Nifer y cysylltiadau ar gyfer oedolion a dderbyniwyd gan y Gwasanaethau Cymdeithasol statudol yn ystod y flwyddyn lle darparwyd cyngor neu gymorth (StatsCymru, 2022).

4.25 Er bod SSWBA a'i Chodau Ymarfer yn sefydlu'r gwasanaethau IAA fel gwasanaethau ataliol, nid yw'r gwaith o fesur eu rôl o ran cynhyrchu canlyniadau tymor hwy gwell i'r rhai sy'n ymgysylltu ag ef wedi'i ddatblygu'n ddigonol o hyd. Amlygodd adolygiad o'r dystiolaeth gan Lywodraeth Cymru fod ymchwil i berfformiad gwasanaeth IAA wedi hepgor yr effeithiau tymor hwy sy'n gysylltiedig ag ef:

“Y prif beth sydd wedi'i hepgor o'r sylfaen dystiolaeth yw màs critigol o ddeunydd sy'n amlinellu canlyniadau ac effeithiau cymorth IAG¹¹ yn ôl dull cyflawni...Mae hyn yn ei gwneud hi'n anodd dadgyfuno a phriodoli effaith i ddulliau unigol pan fydd effeithiau yn y pen draw yn disgyn y tu allan i gwmpas gwerthusiadau â therfyn amser nad ydynt yn ymgorffori elfen hydredol.” (Llywodraeth Cymru, 2013; 8).

Gwasanaethau Ailalluogi

4.26 Mae gwasanaethau ailalluogi wedi'u cydblethu'n neilltuol â llawer o egwyddorion craidd y Ddeddf megis llesiant, cydgyhyrchu, llais a rheolaeth, ac atal. Ymhlith nifer o fentrau eraill, mae ailalluogi yn cael ei ddyfynnu yn y Cod Ymarfer fel dimensiwn craidd i'r 'gwasanaethau ataliol' bwriedig a grybwyllir drwy gydol y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant:

¹¹ IAG: Gwybodaeth, Cyngor ac Arweiniad

“Gall ailalluogi fod yn elfen allweddol o wasanaethau ataliol. Mae mynediad amserol, uniongyrchol at wasanaethau ailalluogi wedi’u targedu yn helpu pobl, gan gynnwys plant, i gynnal gallu yn y tymor hir.” (Llywodraeth Cymru, 2015a; 42)

- 4.27 Gan ymhelaethu ar y syniad hwn o atal, mae'r Cod Ymarfer yn hyrwyddo ailalluogi i helpu defnyddwyr gwasanaeth i fyw mor 'annibynnol â phosibl', gyda hyn wedi'i fframio yn nhermau gwella 'sgiliau a gwydnwch unigolyn yn eu sefyllfa benodol' (ibid; 43). Er y dylai hyn, yn ymarferol, gwmpasu ystod eang o weithgareddau ac ymyriadau, mae nodau troswaol ailalluogi yn cynnig potensial ar gyfer canlyniadau personol a gwasanaeth mesuradwy. Dylid nodi hefyd, er bod plant yn cael eu cynnwys yng nghwmpas gwasanaethau ailalluogi, y prif ffocws ar gyfer llawer o ddarpariaeth o'r fath yw pobl hŷn a chynnal eu hannibyniaeth. O ran ailalluogi, cyflwynodd SSWBA fesurau perfformiad newydd wedi'u hadeiladu o amgylch llawer o'r egwyddorion newydd sy'n sail iddo, gyda'r rhain yn cael eu hadrodd o 2016-17 i 2018-19 drwy StatsCymru. O ran ailalluogi, roedd y mesurau perfformiad cychwynnol a gyflwynwyd yn syth ar ôl i'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant ddod i rym yn cynnwys dau fetrig:

PM20a. Canran yr oedolion a gwblhaodd gyfnod o ailalluogi ac sydd â phecyn llai o ofal a chymorth 6 mis yn ddiweddarach (StatsCymru, 2022)

PM20b. Canran yr oedolion a gwblhaodd gyfnod o ailalluogi ac nad oes ganddynt becyn gofal a chymorth chwe mis yn ddiweddarach (StatsCymru, 2022)

- 4.28 Ar gyfer 2020-21, roedd y PIF hefyd yn cynnwys metrigau cyfatebol i fonitro gwasanaethau ailalluogi:

AD/010 Cyfanswm nifer y pecynnau ailalluogi a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn O'r rheini, y nifer a wnaeth:

AD/011a Lleihau'r angen am gymorth

AD/011b Cynnal yr angen am yr un lefel o gymorth

AD/011c Lliniaru'r angen am gymorth. (Llywodraeth Cymru, 2020)

- 4.29 Mae llawer o ddogfennau'r cyngor a adolygwyd yn disgrifio ac yn myfyrio ar y gwaith y maent yn ei wneud ym maes ailalluogi. Er enghraifft, mae Cyngor Ceredigion yn ei ddisgrifio fel agwedd annatod o'u dull gweithredu: *“Mae egwyddorion sylfaenol ymyrraeth gynnar, dad-ddwysáu ac ailalluogi yn parhau i fod yn rhan o edau aur ein trawsnewidiad o wasanaethau gofal cymdeithasol.”*

(Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol, 2019, t.7).

- 4.30 Mae'r Cyngor isod wedi mesur yr arbedion i'r sector gofal iechyd trydyddol o'u gwaith ailalluogi.

Mae'r Tîm Adnoddau Cymunedol (Iechyd a Gwasanaethau Gofal) Integredig yn ganolbwyntio ar alluogi dinasyddion i gael gafael ar gymorth priodol yn cynnwys mynediad at ddarpariaeth ailalluogi sy'n hyrwyddo byw'n annibynnol a lleihau dibyniaeth ar y modelau gofal a chymorth traddodiadol. Mae'r cynnydd yn y cymorth ailalluogi a ddarparwyd yn ystod 18/19 yn cynnwys y canlynol: Cynyddu niferoedd y gwelyau asesu/gofal canolraddol o 4 i 8, defnyddio fflatiau ar gael mewn cynlluniau tai cysgodol a chartrefi gofal i alluogi rhyddhau cleifion o ysbytai lleol yn gynt. Amcangyfrifir bod cyfanswm o 1,928 o ddyddiau potensial mewn gwelyau ysbyty wedi eu harbed gyda'r model newydd hwn o weithio. (Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol Blaenau Gwent 2019; 11)

Eiriolaeth

- 4.31 Mae eiriolaeth yn rhan allweddol o agenda atal y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant ac mae'n gorgyffwrdd â'r egwyddor o alluogi llais a rheolaeth i ddefnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr (Llywodraeth Cymru, 2015a; 42). Drwy gydol y set ddogfen mae cyfeiriadau at ddatblygiad ymyriadau eiriolaeth o fewn rhaglen ehangach o weithgareddau:

"Rydym yn cydnabod nad yw rhai pobl yn gallu rhoi eu barn ar wasanaethau na'u barn ar sut y gall gwasanaethau wella. Rydym yn comisiynu gwasanaethau eiriolaeth arbenigol ar gyfer oedolion a phlant i sicrhau bod pobl sy'n ei chael hi'n anodd yn dal i allu lleisio'u barn." (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Torfaen, 2019; 10)

"Ers cyflwyno'r Fframwaith Eiriolaeth Cenedlaethol, mae pob plentyn a pherson ifanc yn cael mynediad at eiriolaeth ac yn cael 'cynnig gweithredol'. Mae hyn yn sicrhau bod eiriolwr annibynnol yn ymweld â'r holl blant a phobl ifanc sy'n dechrau derbyn gofal neu y mae eu henwau ar y Gofrestr Amddiffyn Plant." (Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol Rhondda Cynon Taf, 2019; 18)

Mae cyfeiriadau o'r fath at eiriolaeth yn dangos pwysigrwydd darparu mynediad i ddefnyddwyr gwasanaethau o bob oed at unigolion yr ymddiriedir ynddynt sy'n eu cynrychioli, yn fwy felly os na allant wneud hynny eu hunain. Mae'r ffocws penodol hwn yn yr agenda atal yn dibynnu ar gasglu gwybodaeth am 'yr hyn sy'n bwysig' i ddefnyddwyr gwasanaethau a, thrwy hyn, nodi ymyriadau a allai gynorthwyo eu llesiant.

Plant a Theuluoedd

- 4.32 Amlinellwyd y dyletswyddau a'r cyfrifoldebau sy'n gysylltiedig â phlant sydd wedi bod mewn gofal (CEC) yng Nghymru yn fanwl yn Rhan 6 o SSWBA (Llywodraeth Cymru, 2014; 62). Mae hyn yn diffinio plant sy'n derbyn gofal fel rhai sy'n cyd-fynd ag un o'r ddau faen prawf canlynol:

Yn y Ddeddf hon, mae cyfeiriad at blentyn sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol yn gyfeiriad at blentyn sydd—

(a) yn ei ofal, neu

(b) y darperir llety iddo gan yr awdurdod wrth iddo arfer unrhyw swyddogaethau sy'n swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol, ac eithrio swyddogaethau o dan adran 15, Rhan 4, neu adran 109, 114 neu 115 (Llywodraeth Cymru, 2014; 62)

- 4.33 Yn yr un modd â gwasanaethau IAA, nid yw SSWBA ei hun yn nodi gwasanaethau sydd wedi'u neilltuo i CEC fel rhai ataliol, ond mae Rhan 2 o'r Ddeddf yn egluro hyn unwaith eto: "*Mae'r dull ataliol yn cynnwys hyrwyddo plant sy'n cael eu magu gan eu teuluoedd ac atal plant rhag dod yn rhai sy'n derbyn gofal*" (Llywodraeth Cymru, 2015a; 38). Yn benodol, mae hyn yn awgrymu, cyn i blant ddechrau derbyn gofal, fod cyfnod pan fydd camau ataliol yn ceisio eu cefnogi i gael eu magu gan eu teulu eu hunain, a thrwy hynny beidio â mynd i mewn i'r system ofal. Yn ogystal, fodd bynnag, mae'r dyletswyddau a'r cyfrifoldebau amrywiol ar awdurdodau lleol yn mandadu amrywiaeth o weithgareddau eraill unwaith y bydd plentyn yn dechrau derbyn gofal. Mae'r rhain yn cynnwys y ddyletswydd gyffredinol i sicrhau llety digonol ar gyfer CEC, i ddiogelu a hybu llesiant y plentyn gan gynnwys ei gyflawniad addysgol, ac i gynnal ac adolygu cynlluniau gofal a chymorth y plentyn (Llywodraeth Cymru, 2014; 62-70). Wrth i CEC symud ymlaen tuag at ddod yn ymadawyr gofal, mae'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant hefyd yn amlinellu'r cyfrifoldebau sydd ar awdurdodau lleol i reoli'r cyfnod

pontio hwn, yn enwedig o ran dechrau addysg, hyfforddiant a chyflogaeth (Llywodraeth Cymru, 2014; 78-84).

- 4.34 Mae gwasanaethau a gynlluniwyd i gefnogi teuluoedd ac amgylcheddau teuluol ar gyfer gofal a chymorth yn cynnwys rhaglenni a ddarperir gan awdurdodau lleol a sectorau gan gynnwys y trydydd sector. Unwaith eto, mae sôn am barhau a chyflwyno rhaglenni ataliol sydd wedi'u cynllunio'n benodol, fel Dechrau'n Deg a'r prosiect Dychwelyd ac Atal (RAP).

“Mae gan y cyngor ddwy ganolfan i deuluoedd sy'n darparu amrywiaeth o wasanaethau. Er enghraifft, mae'r Tîm Rhianta yn cynnig ymyrraeth gynnar i deuluoedd sy'n ymofyn cymorth rhianta – gan gynnwys cymorth un-i-un a sesiynau grŵp. Mae'r ddwy ganolfan i deuluoedd yn darparu gwasanaethau Dechrau'n Deg i blant sydd angen cymorth ychwanegol â'u datblygiad.”
(Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Wrecsam, 2019; 44)

“Ymyrraeth gynharach i atal anghenion rhag gwaethygu - gwneud yn siŵr bod y plant hynny a'u teuluoedd yn cael y cymorth iawn ar yr amser iawn i atal anghenion rhag gwaethygu'n ddiangen.” (Adroddiad Blynyddol ar Wasanaethau Cymdeithasol Merthyr Tudful, 2019; 3)

“Mae datblygu a chydlynu ymhellach ymyrraeth gynnar a gweithgareddau atal yn golygu bod plant a theuluoedd yn cael eu cefnogi'n gynharach er mwyn osgoi uwchgyfeirio achosion i wasanaethau statudol lle'n bosibl. Yn ystod y flwyddyn cafwyd cydlynu pellach ar gyfer gweithgareddau ymyrraeth gynnar ac atal, e.e. Dechrau'n Deg, Teuluoedd yn Gyntaf, gwasanaeth Atal Cyfiawnder leuenctid sydd erbyn hyn i gyd yn eistedd o dan y Gwasanaethau Plant.

(Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Statudol Ceredigion 2019; 10,)

“Yn y Gwasanaethau Plant mae buddsoddiad mewn atal ac arloesi mewn ymarfer Gwaith Cymdeithasol wedi lleihau cyfanswm nifer y plant sy'n derbyn gofal i fod ymhlith yr isaf yng Nghymru.” (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Caerfyrddin, 2018/19; 2)

Mae dwy nod i'r prosiect Dychwelyd ac Atal – yn gyntaf, darparu cymorth dwys a mewnbwn therapiwtig ar gyfer plant sy'n derbyn gofal a'r bobl ifanc a fu'n derbyn gofal hyd at 25 oed sy'n addas i gael eu dychwelyd i'w cymuned gartref yn Sir y Fflint. Yn ail, mae'n gweithio tuag at leihau nifer y lleoliadau sydd y tu allan i Sir y

Fflint lle mae hynny ar fin digwydd.” (Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol Sir y Fflint, 2020; 18)

Y Trydydd Sector / Sefydliadau Nid-er-elw

- 4.35 Mae SSWBA yn gosod agenda ar gyfer datblygu gweithgareddau/strategaethau a mentrau yn y trydydd sector. Roedd nifer o enghreifftiau ar draws y set ddogfen o weledigaethau, cynllunio a chamau gweithredu tuag at yr agenda hon, yn ogystal â'r rhyng-gysylltiad rhwng hyn ac atal:

“Yn gynharach yn y flwyddyn eleni, cynhaliom weithdy ar y cyd gyda Gwasanaethau Plant a'r Trydydd Sector. Pwrpas y gweithdy oedd archwilio sut y gallwn weithio gyda'n gilydd yn well a nodi cyfleoedd o ran sut fyddai'r trydydd sector yn gallu ein helpu i ddarparu rhai o'n blaenoriaethau allweddol. (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Wrecsam, 2019; 18)

“Mae'r tîm yn gweithio i fframwaith blaenoriaethu i asesu atgyfeiriadau ac mae ganddynt broses glir ar gyfer atal a chydgynhyrchu gyda gwasanaethau trydydd sector.” (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Powys, 2020; 23)

“Rydym yn gweithio gyda sefydliadau'r sector cyhoeddus a'r trydydd sector i wreiddio diwylliant o ymyrraeth gynnar ac atal drwy, er enghraifft, y Rhaglen Teuluoedd Gwydn. Mae hyn yn rhan o'r Fframwaith Integredig Cymorth i Deuluoedd, a'i ddiben yw cydgysylltu a threfnu cyfraniad gwasanaethau sy'n darparu cymorth i deuluoedd.” (Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol Rhondda Cynon Taf, 2019; 40)

- 4.36 Unwaith eto, mae'r gwaith hwn yn amlochrog, yn adlewyrchu tirwedd amrywiol sefydliadau a grwpiau cymunedol. Mae rhai awdurdodau lleol yn mynegi'r agenda hon o dan fframweithiau datblygu cymunedol, adeiladu cymunedau, cydnerthedd neu gymunedau gofalgar. Er enghraifft, mae awdurdod lleol Pen-y-bont ar Ogwr wedi cydgynhyrchu cynllun 'cryfhau cymunedau' ac adeiladu cymunedau gwydn gyda'r trydydd sector. Fel y nodwyd gan y cyngor hwn, mae ystod y gwaith tuag at yr agenda hon yn cynnwys cynllunio ar y cyd, cymorth ariannol i sefydliadau cymunedol, gweithgareddau a phrosesau i gefnogi gwirfoddolwyr, gweithio gyda chymunedau ar weithgareddau hamdden a lles, cymorth i ddefnyddwyr gwasanaethau sy'n defnyddio cyfleusterau cymunedol ac ati.

“Rydym yn gwerthfawrogi ein partneriaethau gyda mudiadau gwirfoddol sy’n ein helpu i adnabod y ffordd orau o ddarparu gwasanaethau sy’n diwallu anghenion lleol. Cynhyrchwyd ‘Cynllun Creu Cymunedau Cydnerth’ gyda’r trydydd sector hefyd, fe roddom gymorth ariannol i amrywiaeth o fudiadau sy’n darparu gwasanaethau pwysig i’n helpu i wella llesiant.” (Adroddiad Blynyddol Pen-y-bont ar Ogwr, 2019; 35).

4.37 Mae awdurdod lleol Sir Benfro wedi datganoli cynllun ariannu i Gymdeithas leol Gwasanaethau Gwirfoddol Sir Benfro (PAVS):

Nod y Cynllun Grantiau Arloesi Cymunedau Gofalgar a weinyddir gan PAVS ar ran Cyngor Sir Penfro a Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda yw:

- Datblygu prosiectau arloesol a arweinir yn lleol sy’n seiliedig ar yr angen lleol,*
- Gwellu’r modd y cyd-gysylltir gofal rhwng gwasanaethau cymdeithasol, iechyd, tai, y trydydd sector a’r sector annibynnol,*
- Canolbwyntio ar ofal ataliol ac osgoi derbyniadau diangen i’r ysbyty neu oedi cyn rhyddhau o’r ysbyty*
- Gwellu cydnerthedd cymunedau lleol a’u gallu i gynorthwyo pobl hŷn fregus i gael mynediad at eu rhwydwaith arferol o berthnasoedd cymunedol a theuluol a’i fwynhau.*

Mae’r cynllun hwn yn cynnig grantiau bychain hyd at £5,000 i grwpiau gwirfoddol a chymunedol a mentrau cymdeithasol, a Chynghorau Tref a Chymuned. (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol, 2019; 28 Sir Benfro).

4.38 Ym mhob rhan o’r adroddiadau ceir enghreifftiau penodol o gydweithio â’r trydydd sector, gyda phrosiectau a mentrau amrywiol wedi’u priodoli i gydweithio o’r fath. Ystyrir y gwaith partneriaeth hwn yn uchel yn y dogfennau, gan adlewyrchu bwriad Llywodraeth Cymru i fod yn rhan allweddol o’r ffordd y darperir gofal cymdeithasol ataliol. Wedi dweud hynny, mae cymhlethdod diamheuol yn y ffordd y caiff partneriaethau o’r fath eu trefnu a’u cynnal, gyda’r cynllun ariannu a amlinellwyd mewn perthynas â Sir Benfro heb ei ailadrodd ar draws Cymru ac anaml y caiff arian ar gyfer gweithgareddau o’r fath ei glustnodi.

Cysyniadoli

- 4.39 Yn yr adolygiad o'r llenyddiaeth a gynhaliwyd ar gyfer astudiaeth IMPACT, nodwyd haenau o atal, a thrafodwyd atal yn aml wrth gyfeirio at drafodaeth neu draddodiad iechyd cyhoeddus (e.e., i fyny, canol ac i lawr' cyffredinol, dethol (h.y., wedi'i dargedu) ac wedi'i nodi; cynradd, eilaidd a thrydyddol – gweler Rhes 1 am ddiffiniadau) (Verity, Read a Richards 2020).

	Atal Sylfaenol	Atal Eilaidd	Atal Trydyddol
Diffiniad	Cyfeirir gweithgareddau atal sylfaenol at y boblogaeth gyffredinol ac maent yn ceisio atal problemau cyn iddynt ddigwydd, e.e., addysg ar ymddygiadau iach.	Cynigir gweithgareddau atal eilaidd gyda ffocws risg uchel i boblogaethau sydd â ffactorau risg yn gysylltiedig â phroblemau penodol, e.e. sgrinio a phrofi am gyflyrau penodol.	Mae gweithgareddau atal trydyddol yn canolbwyntio ar ble mae problemau eisoes wedi digwydd ac yn ceisio lleihau canlyniadau negyddol problemau a'u hatal rhag digwydd eto, e.e., rheoli clefydau ar ôl cael diagnosis i gyfyngu ar ddilyniant.

Blwch 1: Diffiniadau o Atal Sylfaenol, Eilaidd a Thrydyddol

- 4.40 Anaml yr amlinellwyd y fframweithiau cysyniadol hyn a enwir yn dryloyw yn y setiau o ddogfennau a adolygwyd. Nodwyd bod mwy o drafod ar y materion hyn yn y Cynlluniau Llesiant cysylltiedig a'r Asesiadau Anghenion Poblogaeth rhanbarthol a oedd y tu allan i gwmpas y dadansoddiad. Wedi dweud hynny, mae'n werth tynnu sylw at rai o'r modelau a grybwyllir yn y testunau hyn er mwyn rhoi'r modd y trafodir atal yn y set ddogfen sylfaenol yn eu cyd-destun. Er enghraifft, cyfeiriodd Asesiad Poblogaeth Gogledd Cymru at fodel atal 'ffenstr flaen', er bod hyn yn ymwneud yn bennaf â gwasanaethau plant a phobl iau yn hytrach nag ar draws cwrs bywyd:



Ffigur 1: Model dangosfwrdd y Sefydliad Gofal Cyhoeddus yn Asesiad Poblogaeth Gogledd Cymru (tt. 68)

4.41 Fel arall, gwelodd Adroddiad Blynyddol Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gorllewin Cymru (2021) atal yn nhermau ‘triongl gofal a chymorth’:



Ffigur 2: Dull ‘Triongl Gofal a Chymorth’ Gorllewin Cymru yn Adroddiad Blynyddol Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gorllewin Cymru, (tt.9)

4.42 Roedd y model penodol hwn yn dibynnu ar ‘ymagwedd system gyfan at iechyd a gofal cymdeithasol, sy’n canolbwyntio ar iechyd a lles, ac ar atal salwch’ (Adroddiad Blynyddol Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol Gorllewin Cymru; 2017; 9). O fewn hyn mae’r haenau amrywiol yn cynnig gwahanol fentrau a dulliau gweithredu sy’n amrywio o ‘gymorth cymunedol i gymunedau cryf’ i’r rhai sy’n gysylltiedig â rhyddhau o’r ysbyty fel ailalluogi.

4.43 Ar gyfer y setiau o ddogfennau a ddadansoddwyd, roedd cyfeiriadau at y strategaethau sylfaenol hyn naill ai’n ymhlyg neu, yn fwy cyffredin, yn gwbl absennol.

Er bod y syniad cyffredinol o waith ataliol - gweithgaredd a wnaed i liniaru dirywiad mewn sefyllfa neu '...gyfrannu at atal neu ohirio datblygiad anghenion gofal a chymorth pobl' - wedi'i grybwyll yn achlysurol yn yr adroddiadau a'r cynlluniau, roedd unrhyw gyfeiriad uniongyrchol at ffurfiau o gategoreiddio cysyniadol yn fach.

- 4.44 Soniwyd yn benodol am wasanaethau cyffredinol mewn rhai ardaloedd e.e. Caerdydd, Abertawe a Sir Benfro. Yn Abertawe a Sir Benfro, cyfeiriwyd at y categorïau hyn heb lawer o esboniad ond yn bennaf mewn perthynas â darparu gwybodaeth, e.e. *“Mae’n bosibl y gall ceisiadau gynyddu wrth i ni wella a datblygu gwybodaeth a chyfeirio at wasanaethau cyffredinol ymhellach trwy ein pwynt cyswllt cyntaf” (Cynllun Corfforaethol Sir Benfro, 2020; 37), ac “rydym yn gwahaniaethu rhwng Dull Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth, sef lle gall pobl gael cymorth gan ystod o wasanaethau cymunedol a chyffredinol a’r Gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth.” (Adroddiad Blynyddol Prif Swyddog Gwasanaethau Cymdeithasol Abertawe, 2018; 21). Ar gyfer Caerdydd, darparwyd persbectif ychydig yn wahanol: *“Rydym eisiau i ofalwyr ifainc gael eu blaenoriaethu fel grŵp ar wahân, gyda llwybr sy’n cynorthwyo nodi ac asesu gofalwyr ifainc trwy ein cymorth cynnaf a drysau ffrynt statudol a thrwy ein gwasanaethau cyffredinol e.e. ysgolion a meddygon teulu.” (Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol Caerdydd, 2019; 33)**

- 4.45 Wedi'i chodi yng nghyd-destun gofalwyr ifanc a chyfeirio at wasanaethau cyffredinol fel ysgolion a meddygon teulu, mae'r ddealltwriaeth hon o atal wedi'i chyfyngu'n naturiol. Darparodd cynghorau eraill hefyd farn amgen ar weithgarwch atal cyffredinol, er ei fod hefyd wedi'i blethu â'r thema o alluogi cyd-ddibyniaeth. Disgrifiodd Caerffili, er enghraifft, atal yn y termau canlynol: *“Nod yr amcan hwn yn ei gyfanrwydd yw atal iechyd gwael a meithrin mwy o wydnwch ymysg ein dinasyddion dros gwrs bywyd er mwyn galluogi ansawdd bywyd gwell. Mae llawer o gyfraniadau at y maes hwn nad ydynt bob amser yn amlwg ar unwaith. Er enghraifft mae gennym raglen cyfalaf i wella draenio ar gaeau chwarae a fydd yn caniatáu i gemau gael eu chwarae yn ystod cyfnodau o dywydd gwael; bydd gwell draenio'n sicrhau'r defnydd mwyaf posibl o'r caeau ac felly yn atal canslo gemau ac yn caniatáu i chwaraeon fynd rhagddynt ... Gellir lleihau'r galw ar wasanaethau sydd eisoes dan bwysau, megis gofal cymdeithasol a gofal iechyd sylfaenol ac eilaidd, trwy gynorthwyo preswylwyr i fod â bywyd iach ac annibynnol cyhyd ag sy'n bosibl.” (Cynllun Corfforaethol Caerffili, 2019; 64)*

- 4.46 Mae defnyddio'r enghraifft o ddraenio caeau chwarae'n awgrymu lefel arall o wasanaeth cyffredinol, a thrwy gydol oes, a allai fod yn dylanwadu'n anuniongyrchol ar weithgareddau eraill. Eto, er bod y cyfeiriadau hyn yn gymharol letrows, roeddent yn bresennol yn enwedig mewn perthynas â thai ac adfywio a'r manteision dilynol ar draws y boblogaeth gyfan.
- 4.47 Roedd y cysyniad o ymyriadau atal wedi'u targedu yn fwy amlwg na chysyniad gwasanaethau cyffredinol, ond er bod amllder y cyfeiriadau yn fwy roedd dyfnder y disgwrs yn weddol debyg. Roedd hyn i raddau helaeth yn sôn am 'ymyriadau wedi'u targedu' neu 'ddulliau wedi'u targedu' mewn amrywiol gyd-destunau:
- “Mae gwasanaeth ailalluogi Conwy yn darparu cefnogaeth ddwys ac wedi'i dargedu yn y tymor byr i unigolion dros 65 oed sydd, oherwydd salwch neu arhosiad yn yr ysbyty, angen help i adennill eu hannibyniaeth a'u hyder.”*
(Adroddiad Blynyddol Gofal Cymdeithasol Conwy, 2020; 15)
- “Felly gall darparu ymyriadau cynnar, cyfannol a dargedwyd helpu i leihau'r tebygolrwydd o dlodi yn ein cymunedau.”* (Strategaeth Gorfforaethol Sir Gaerfyrddin, 2019; 13)
- “Byddwn yn cyflwyno rhaglen genedlaethol ac ymyrraeth wedi'i thargedu drwy'r rhaglen Dechrau Da i gyflwyno llythrennedd a rhifedd i fabanod a phlant ifanc.”*
(Cynllun Corfforaethol Cyngor Castell-nedd Port Talbot, 2019; 22)
- 4.48 Mae'r dull targedu hwn yn cynnwys amcanion a dulliau gweithredu penodol i'r boblogaeth. Mae'r enghraifft gyntaf uchod yn ymwneud â'r rheini sy'n 65 oed neu'n hŷn ac yn cwmpasu amcanion lluosog y broses ailalluogi sydd wedi'u hangori ar adennill annibyniaeth a hyder. Gallai hyn gynnwys gofal personol, paratoi prydau bwyd, addasiadau tai, mynd i mewn ac allan o'r gwely, codi presgripsiynau ac ystod eang o weithgareddau eraill sy'n ceisio atal dibyniaeth bellach ar wasanaethau aciwt. Mae'r enghreifftiau eraill yn ymwneud â thlodi ac, o ganlyniad, llythrennedd i blant ifanc a babanod. Yn gyffredinol, nid oedd yn ymddangos bod llawer o amlinelliad clir o'r broses gwneud penderfyniadau yn y dogfennau a adolygwyd, y tu ôl i dargedu un grŵp cymdeithasol neu'r llall. Nodwyd ei bod yn ymddangos bod y set ddogfen gysylltiedig o Aseidiadau Anghenion Poblogaeth, a gynhaliwyd gan Fyrddau Partneriaeth Rhanbarthol, yn rhoi mwy o fanylion am y materion hyn ond eu bod y tu allan i gwmpas y dadansoddiad. O fewn Cynlluniau'r Cyngor ac Adroddiadau Gwasanaethau Cymdeithasol, roedd lefel y manylder yn

parhau i fod yn anecdotaidd ac fe'i cymerwyd yn ganiataol yn seiliedig ar yr esboniad mewn mannau eraill.

- 4.49 Yn olaf, ni wnaed unrhyw gyfeiriadau penodol at weithgareddau atal a nodwyd neu weithgareddau atal trydyddol. Unwaith eto, nid oedd yn glir a oedd hyn oherwydd bod gweithgareddau o'r fath yn cael eu galw mewn ffyrdd eraill ai peidio ar y lefel gysyniadol hon. Byddai ailalluogi, er enghraifft, yn cyd-fynd â'r diffiniad o ymyriad ataliol a nodir, o ystyried ei fod yn ceisio lleddfu problem hysbys sy'n bodoli eisoes ac atal dibyniaeth barhaus ar wasanaethau ffurfiol. Roedd hefyd yn aneglur, o ystyried y cyfeiriadau cyfyngedig oedd ar gael, a oedd ymyriadau wedi'u targedu a rhai a nodwyd wedi'u gwahanu'n gysyniadol o gwbl, neu a oedd un term yn cael ei ddefnyddio'n fras ar gyfer y ddau.

Cydgynhyrchu, Dylunio a Chynllunio

- 4.50 Er mai cydgynhyrchu yw ffocws adroddiad thematig ar wahân, roedd y cysylltiadau agos rhwng hyn ac atal yn amlwg o gynnwys y dogfennau awdurdod lleol a adolygwyd. Cyfeiriwyd yn benodol at gydgyhyrchu gan nifer o awdurdodau lleol mewn perthynas â chyflawni amcanion llesiant a nodwyd mewn cynlluniau corfforaethol a chynlluniau cynghorau, ac o ran egwyddorion ehangach SSWB. Er enghraifft, roedd Adroddiadau Gwasanaethau Cymdeithasol a Chynlluniau'r Cyngor yn aml yn ymgorffori adrannau o'r enw 'Sut Mae Pobl yn Llunio Ein Gwasanaethau', neu debyg, gan gyfeirio at SSWBA a WBFGA o fewn y rhain. Roedd achosion o'r fath yn aml yn amlygu'r cysylltiadau a'r perthnasoedd rhwng gweithgareddau o'r fath a gwaith atal. Roedd amcanion llesiant, safonau ansawdd a blaenoriaethau gwella yn cyfeirio'n gyffredin at bwysigrwydd cydgynhyrchu o fewn nodau a ddyfynnwyd megis "*Gweithio gyda phobl a phartneriaid i warchod a hyrwyddo lles emosiynol ac iechyd corfforol a meddyliol pobl.*" (Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol, 2019; 14 Ynys Môn). Mae natur ataliol cydgynhyrchu i'w gweld yn aml yn y cyfeiriadau hyn, er yn anuniongyrchol, gyda chyfeiriadau at well canlyniadau llesiant unigol a gostyngiadau dilynol yn y galw am wasanaethau.
- 4.51 Ochr yn ochr â'r arwyddion mwy cyffredinol hyn o ddull gwasanaeth, soniwyd am gydgyhyrchu mewn perthynas â phrosiectau ac adrannau penodol. Mae enghreifftiau'n cynnwys adolygiadau anabledd a gynhyrchwyd ar y cyd (Adroddiad Blynyddol Statudol y Cyfarwyddwr ar Berfformiad Gwasanaethau Cymdeithasol, 2019; 29), cynllunio seibiant egwyliu i blant a phobl iau (Adroddiad Blynyddol

Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Powys, 2020; 10), digwyddiadau atal digartrefedd (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Sir Ddinbych, 2019; 5), a strategaethau gadael gofal (Adroddiad Blynyddol ar Wasanaethau Cymdeithasol Merthyr Tudful, 2020; 27). Sefydlodd llawer o gynghorau hefyd bwysigrwydd gweithio gyda chymunedau ac unigolion mewn ystod o gyd-destunau gwahanol heb sôn yn benodol am y term 'cydgynhyrchu'.

- 4.52 Prin oedd y dyfnder cysyniadol yn y dogfennau hyn gan y rhan fwyaf o awdurdodau lleol ynghylch pam yr oedd cydgynhyrchu yn fuddiol, gyda llawer yn defnyddio un neu ddwy frawddeg i roi cyfiawnhad fel: *'Nodwedd ganolog o'r strategaeth yw cydgynhyrchu, gan roi llais i'n dinasyddion a'u galluogi i helpu i lunio a diffinio sut y dylid darparu gwasanaethau nawr ac yn y dyfodol'* (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Bro Morgannwg, 2019; 26). Wedi dweud hynny, treuliodd un neu ddau ychydig yn hirach yn amlinellu'r rhesymau dros fabwysiadu dull o'r fath. Cynigiodd Conwy, er enghraifft, esboniad clir wedi'i yrru gan werth cymdeithasol ar gyfer y math hwn o ddarpariaeth gwasanaeth:

"Roedd adroddiad hunan-asesu manwl i werth cymdeithasol o fewn Conwy yn cynnwys argymhellion i ddatblygu Strategaeth Gwerth Cymdeithasol corfforaethol, ac i gefnogi gwreiddio gwerth cymdeithasol mewn strwythurau partneriaeth lleol...yn ei hanfod mae cydgynhyrchu yn gynhenid gysylltiedig â gwerth cymdeithasol . Os byddwn yn gwella cydgynhyrchu, bydd mwy o werth cymdeithasol yn dilyn. O fewn Gofal Cymdeithasol Conwy, rydym yn symud tuag at ddull mwy cydgynhyrchiol o gomisiynu a monitro contractau ar gyfer ein gwasanaethau trydydd sector a gomisiynir." (Adroddiad Blynyddol Gofal Cymdeithasol Conwy, 2020; 55)

Unwaith eto, y cyd-destun ehangach ar gyfer y dyfyniad uchod oedd SSWBA a'i hegwyddorion trosfwaol sy'n arwain cynghorau tuag at ddulliau gweithredu cydgynhyrchiol.

Comisiynu ac Adnoddau

- 4.53 Mae ein gwerthusiad yn canolbwyntio ar sut mae atal yn cael ei gysyniadoli, ei weithredu a'i effeithiau. Thema sy'n codi dro ar ôl tro yn adolygiad llenyddiaeth atal IMPACT yw pwysigrwydd cael fframweithiau cynllunio a chomisiynu, a dyraniadau adnoddau i alluogi darparu mentrau ataliol sy'n ymateb yn lleol (Verity, Read a Richards, 2020). Cyfeiriwyd yn ffri at strategaethau comisiynu yn y ddwy set o

ddogfennau. Ar y lefel ehangaf, fe'u crybwyllwyd yn aml mewn perthynas ag egwyddorion datblygu cynaliadwy a sefydlwyd yn y WBFGA. Yn gysylltiedig, roedd llawer o gyfeiriadau at y Gronfa Gofal Integredig a'r thema gwasanaethau cyhoeddus, y trydydd sector, partneriaethau gwirfoddol a phreifat yr oedd penderfyniadau comisiynu'n dod i'r amlwg drwyddynt yn gyffredinol.

- 4.54 Roedd sawl maes lle'r oedd strategaethau comisiynu meysydd gwasanaeth penodol yn cael eu hamlygu'n rheolaidd mewn perthynas ag atal, er enghraifft o fewn lleoliadau gofal i blant ac ehangu gofalwyr maeth, yn ogystal â gyda phobl hŷn ac atal derbyniadau i gartrefi gofal:

*“Yn gyffredinol, byddwn yn parhau i ystyried cartrefi gofal fel rhan bwysig o'r ystod o wasanaethau sydd ar gael i bobl a chymunedau. Disgwylwn gomisiynu llawer llai o leoliadau mewn cartrefi gofal preswyl dros y 15 mlynedd nesaf”
(Adroddiad Blynyddol ar Wasanaethau Cymdeithasol Merthyr Tudful, 2020; 29).*

Goblygiad y drafodaeth hon o lai o leoliadau cartref gofal yw y bydd comisiynu yn blaenoriaethu ymyriadau cynnar i alluogi pobl hŷn i aros yn eu cartrefi eu hunain, gyda hyn yn effeithio ar nifer y lleoliadau cartref gofal sy'n debygol o fod ar gael yn y dyfodol.

- 4.55 Pwynt cyfeirio cyffredin arall ar gyfer comisiynu gwaith atal oedd darparu Gwasanaethau IAA Cynnar neu Hybiau Cymorth Cynnar. Eto, gwelwyd bod y rhain yn cynnig llai o alw ar wasanaethau statudol eraill drwy atal problemau rhag gwaethygu. Roedd y graddau yr oedd gwasanaethau o'r fath yn gallu estyn allan yn rhagweithiol i gymunedau ac unigolion a oedd mewn perygl yn ymddangos yn gyfyngedig, a hunanatgyfeiriad yn ymddangos fel y llwybr mynediad mwyaf cyffredin.

- 4.56 Roedd y pwyslais ehangach ar gomisiynu a darparu gwasanaethau ataliol wedi'i gysylltu'n eang â Phum Ffordd o Weithio WBFGA a oedd wedi'u gwau'n gyffredinol i'r cyfiawnhad dros amcanion llesiant a'r penderfyniadau a wneir ynghylch darparu gwasanaethau. Fodd bynnag, nodwyd bod unrhyw gysylltiadau a wneir rhwng atal, yr amcanion llesiant a'r prosesau comisiynu yn aml yn eithaf arosgo yn y dogfennau. Roedd cyfeiriadau o'r fath wedi'u cyfyngu i raddau helaeth i un neu ddwy ddedfryd ac o ystyried nad oedd strategaeth sylfaenol wedi'i henwi'n benodol, teimlwyd ei bod yn debygol y byddai'n cael ei chynnwys oherwydd gofynion adrodd.

4.57 Trafodwyd tri math penodol o adnoddau mewn perthynas ag atal ar draws y dogfennau: adnoddau wedi'u hailgyfeirio, arbedion yn ymwneud ag atal, a chronfeydd ychwanegol ar gyfer atal (h.y., cyllidebau cyfun a chronfeydd pwrpas penodol ychwanegol). O ran yr olaf, roedd cyfeiriadau at y Gronfa Gofal Canolraddol, yn ogystal â Chyllid Trawsnewid, yn gymharol gyffredin. Roedd y defnydd o Gronfeydd o'r fath, er nad oedd wedi'i glustnodi ar gyfer gwaith ataliol fel y cyfryw, yn gweld gorgyffwrdd mawr â rhai o'r mentrau sy'n gysylltiedig ag atal, megis ailalluogi a chymorth i gadw plant gyda'u teuluoedd. Gosodwyd y ddibyniaeth hon ar gyllid â stamp amser a chyllid cyfyngedig yn erbyn trafodaeth a allai fod yn wrthgyferbyniol o sicrhau cynaliadwyedd ariannol a gwneud y gorau o adnoddau cyfyngedig:

“Bydd integreiddio ein hymagwedd yn gwneud yn siŵr bod ein hadnoddau'n cael eu defnyddio yn y manau sydd eu hangen fwyaf, ac mor effeithlon â phosibl. Mae gwneud i'n hadnoddau ariannol gostyngol ymestyn cymaint â phosibl yn hanfodol ar gyfer cynaliadwyedd yn y dyfodol.” (Adroddiad Blynyddol Cynllun Busnes Corfforaethol Sir Fynwy, 2020; 48)

“Er gwaethaf gostyngiad yn y meysydd cyllideb ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol i Oedolion a Phlant, rydym wedi parhau i ddarparu gwasanaethau i'r bobl hynny sydd wedi'u hasesu fel y rhai mwyaf agored i niwed yn ein cymuned. Hyd yn hyn rydym wedi cyflawni hyn drwy ganolbwyntio'r adnoddau cyfyngedig ar y meysydd hynny a fydd yn cael yr effaith fwyaf ar gynnal annibyniaeth pobl.” (Adroddiad Blynyddol ar y Gwasanaethau Cymdeithasol Merthyr Tudful, 2020; 4)

“Er gwaethaf ein dull blaengar o weithio gyda phartneriaid, mae cydweithredu mewn perthynas â datblygu modelau amgen o ddarparu gwasanaethau yn parhau i fod yn her mewn hinsawdd o adnoddau sy'n prinhaus.” (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Bro Morgannwg, 2019; 7)

4.58 Mae pob un o'r dyfyniadau hyn yn amlygu tensiynau sylfaenol rhwng yr arferion newydd sy'n gysylltiedig â'r agenda ataliol a chyfyngiadau parhaus ar adnoddau. Yn aml mae atal yn cael ei fframio yn nhermau cyflawni gostyngiadau yn y gyllideb dros amser, a thrwy hynny fod yn ganolog i gynnal cynaliadwyedd ariannol. Er bod llawer o fentrau ataliol yn cael eu hariannu trwy gronfeydd ariannol pwrpasol fel y rhai a amlinellwyd uchod, roedd pryderon ynghylch sut y byddai gwaith o'r fath yn cael ei brif ffrydio mewn cyd-destunau lleol o gyllidebau craidd ac adnoddau

cyfyngedig. Mae'r angen i gynllunio gyda chyfyngiadau ariannol mewn golwg ar yr un pryd yn sbardun ac yn her ar gyfer agenda ataliol.

“Rydym yn ddigon balch o gael buddsoddiad trawsnewid tymor byr ond mae'r risgiau'n sylweddol i sefydliad pan ddaw i ben, ar yn bwysicaf oll i'r bobl y mae'r gwasanaethau y mae'n eu hariannu yn eu cynorthwyo.” (Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol Caerdydd, 2019; 3)

“Mae cyllideb Awdurdodau Lleol wedi lleihau dros y blynyddoedd diwethaf, yn bennaf oherwydd y lleihad yn y grant a ddaw gan Lywodraeth Cymru. Er hynny, mae pobl yn byw'n hirach, ac yn aml â chyflyrau iechyd cymhleth, ac felly mae'r galw ar ein gwasanaethau a'n cyllideb yn cynyddu ... Mae cynlluniau lleol trawsffurfiol eu natur felly ar y gweill fydd yn ceisio ymateb i'r her o gyflenwi gwasanaethau iechyd a gofal mewn dulliau mwy cydlynus o fewn yr amlen ariannol.” (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Gwynedd, 2020; 28)

“Er gwaethaf heriau'r hinsawdd ariannol, rydym yn parhau i ddiogelu darpariaeth gwasanaethau uniongyrchol. Ein nod yw darparu gwerth gorau, bod yn effeithlon a pheidio â dyblygu ... i liniaru effeithiau pwysau ariannol, rydym yn sicrhau ein bod yn cyrchu ac yn uchafu cyllid grant lle bynnag y bo modd i'n galluogi i barhau i weithio'n arloesol ac yn effeithiol o fewn ein gwasanaethau.” (Adroddiad Blynyddol Gofal Cymdeithasol Conwy, 2020; 54)

Cyd-ddibyniaeth Gweithgareddau

- 4.59 Datblygwyd y thema hon o fewn y fframwaith dadansoddol atal i dynnu sylw at y cydgysylltiad cymhleth rhwng mentrau ataliol ac elfennau eraill o ddarpariaeth y cyngor, megis tai a thrafnidiaeth. Casglodd y thema dystiolaeth hefyd ar effeithiau posibl y rhyngddibyniaethau hyn, yn rhai bwriadol ac anfwriadol. Yn fwyaf cyffredin, amlygwyd y rhyngddibyniaethau rhwng gwahanol feysydd atal a dulliau gweithredu trwy amcanion llesiant, safonau ansawdd a blaenoriaethau gwella. O fewn y ddwy set o ddogfennau, roedd prosiectau ataliol penodol yn gysylltiedig â chanlyniadau llesiant, gyda'r blaenoriaethau'n aml yn gysylltiedig â WBFGA (e.e. Gwynedd, Sir Fynwy). Roedd yn nodedig bod y drafodaeth ar y cyd-ddibyniaethau hyn yn weddol gyfyngedig, eto'n aml yn cael ei chynnwys mewn brawddeg neu ddwy:

“Mae galluogi trigolion i gyrraedd eu potensial llawn yn dibynnu ar gyfuniad o ffactorau megis cyfleoedd cyflogaeth, sgiliau a hyfforddiant; argaeledd tai fforddiadwy o ansawdd da a mynediad i amgylchedd naturiol ac adeiledig o safon uchel.” (Cynllun Cyngor Sir Ynys Môn, 2017; 9)

- 4.60 Er bod ymdriniaeth amrywiol â'r rhyng-gysylltiad rhwng gwahanol fathau o weithgareddau cynghorau yn bresennol, roedd yn aml yn anecdotaidd yn hytrach na chael ei amlinellu'n benodol ac yn drylwyr. Eithriad i hyn oedd y system fwy cynhwysfawr o nodau llesiant ac ymrwymadau sylfaenol yng nghynllun cyngor Sir Fynwy (Adroddiad Blynyddol Cynllun Busnes Corfforaethol Sir Fynwy, 2020; 7). O fewn y broses gynllunio hon, datblygwyd matrices i ddangos sut y gall un ymrwymiad ddylanwadu ar un arall. Wrth wneud hynny, roedd hyn yn mapio'n fwy cyfannol gyrhaeddiad a gwerth ymhlyg pob ymrwymiad a'r hyn a all ddigwydd o ganlyniad i'w gwblhau. Gallai mabwysiadu gwasanaethau cymdeithasol ataliol sy'n cydgysylltu'n benodol a gweithgarwch arall y cyngor yn ehangach helpu i ddeall sut mae gweithgareddau o'r fath yn cydblethu'n ddamcaniaethol ac yn dylanwadu ar ei gilydd, beth sy'n cael ei atal, ym mha faes gwasanaeth, a datblygu dangosyddion mesur sy'n ceisio dilysu hyn.

Mesur ac Atebolrwydd

- 4.61 Mae mesur ataliaeth yn y gwasanaethau cymdeithasol yn heriol oherwydd yr anawsterau cynhenid sy'n gysylltiedig â monitro'r hyn sydd wedi'i atal, yn ogystal â phriodoliad ffactorau achosol. O'r herwydd, nodwyd bod y modd y mae awdurdodau lleol wedi rhoi cyfrif am atal wedi datblygu dros y blynyddoedd o adroddiadau a gynhwyswyd i'w dadansoddi.
- 4.62 Addasodd y Fframwaith Perfformiad a Gwella (Llywodraeth Cymru, 2020) lawer o'r metrigau hyn, fel yr amlinellwyd mewn perthynas ag IAA a gwasanaethau ailalluogi yn gynharach yn y bennod hon. Ar y cyfan, fodd bynnag, roedd yn bosibl mapio'r mesurau blaenorol i'r rhai a gynhwyswyd yn y canllawiau diweddaraf.
- 4.63 Roedd materion yn ymwneud ag atebolrwydd a llywodraethu awdurdodau lleol wedi'u gwreiddio ym mhob rhan o'r dogfennau a ddadansoddwyd. Adrannau o'r enw 'Sut Rydym yn Cyflawni ar Gyfer Ein Dinasyddion', 'Sut Rydym yn Gwneud Yr Hyn a Wnawn', 'Ein Gweithio mewn Partneriaeth, Arweinyddiaeth Wleidyddol a Chorfforaethol, Llywodraethu ac Atebolrwydd' (Merthyr Tudful, Caerdydd, Powys ac ati), yn ogystal â chyfeiriadau at faterion ariannol craffu a thryloywder, wedi'u cynnwys fel rhan o ganllawiau a gweithdrefnau adrodd cyffredinol yn y ddwy set o

ddogfennau. Er nad yw'r rhan fwyaf o'r testunau efallai'n fframio'r adrannau hyn yn benodol o ran atebolrwydd ar gyfer trigolion a defnyddwyr gwasanaethau, roedd yn nodedig bod un neu ddau o gynghorau wedi gwneud hyn yn gliriach, gydag adroddiadau'r Cynllun Corfforaethol/Cyngor yn anelu at *“werthuso pa mor dda yr ydym wedi gwneud i helpu dinasyddion ein dwyn i gyfrif am ein perfformiad”* (Adroddiad Blynyddol Cynllun Busnes Corfforaethol Sir Fynwy, 2020; 2) neu *“defnyddir yr adroddiad blynyddol i ddangos atebolrwydd i ddinasyddion a defnyddwyr gwasanaethau.”* (Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol Blaenau Gwent, 2019; 1).

- 4.64 At hynny, cyfeiriodd awdurdodau lleol at amrywiaeth o ddogfennau a deddfwriaeth arall i ddangos ymdrechion ataliol parhaus mewn perthynas â materion penodol, megis anghydraddoldeb tlodi. Daeth un cyswllt o'r fath trwy sawl cyfeiriad at Gynlluniau Cydraddoldeb Strategol, Strategaethau Cyfiawnder Cymdeithasol a Chynlluniau Llesiant rhanbarthol:

“Mae Strategaeth Cyfiawnder Cymdeithasol y Cyngor yn dangos ein hymrwymiad i fynd i'r afael ag anghydraddoldebau a gwella canlyniadau i bobl a chymunedau'r sir. Mae hyn yn cyd-fynd â'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol, a gynhyrchwyd o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.” (Adroddiad Blynyddol Cynllun Busnes Corfforaethol Sir Fynwy, 2020; 74)

- 4.65 Mae'n werth nodi bod adroddiadau gwasanaethau cymdeithasol blynyddol eu hunain wedi'u llunio fel ffordd graidd i awdurdodau lleol ddangos atebolrwydd i ddinasyddion. O'r herwydd, mae gofynion ar awduron i sicrhau nad yw'r adroddiadau'n rhy hir a'u bod yn cael eu hysgrifennu'n glir ac yn gryno. Yn ogystal, er mwyn sicrhau atebolrwydd effeithiol pellach rhaid i bob adroddiad blynyddol gael ei gyflwyno i'r cyngor gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol ym mhob awdurdod.
- 4.66 Y cysylltiad cliraf rhwng gwaith ataliol ac atebolrwydd awdurdodau lleol yn y dogfennau oedd drwy gyfeiriadau at amcanion llesiant sy'n gysylltiedig ag atal. Er mai anaml y gwnaed y cysylltiadau hyn yn glir, roedd perfformiad cynghorau'n cael ei fonitro'n gyfannol a'i fesur trwy amcanion o'r fath. Fodd bynnag, er bod mesurau o'r fath ar gyfer y boblogaeth gyfan wedi'u cynnwys a'u hadrodd, nid oedd y manylion lefel micro ynghylch sut mae canlyniadau llesiant unigol yn cael eu holrhain a'u monitro yn agored o ran bod yn glir. Ar lefel y boblogaeth gyfan, galwodd nifer o gynghorau ddangosyddion penodol fel Mesurau Atebolrwydd

Cyhoeddus (e.e. Castell-nedd Port Talbot, Caerdydd, Ynys Môn, Pen-y-bont ar Ogwr), elfennau monitro megis presenoldeb disgyblion mewn ysgolion, diwrnodau calendr cyfartalog a gymerwyd i ddarparu Grant Cyfleusterau i'r Anabl, a nifer yr ymweliadau â chanolfan hamdden. Yn nodedig, roedd y graddau yr adroddwyd ar y mesurau hyn yn y setiau dogfennau yn amrywio rhwng awdurdodau lleol, er y gallai'r rhai â llai o wybodaeth adrodd ar fesurau o'r fath mewn adroddiadau cysylltiedig.

- 4.67 Ar gyfer gweithgareddau atal penodol sy'n gysylltiedig â'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant, y dangosyddion cynnydd mwyaf nodedig ar gyfer y boblogaeth gyfan yn erbyn amcanion llesiant oedd 'Canran yr oedolion sydd wedi derbyn cymorth gan y gwasanaeth gwybodaeth, cyngor a chymorth (GIA) ac nad dydynt wedi cysylltu â'r gwasanaeth eto yn ystod y flwyddyn' a 'chanran yr ymholiadau amddiffyn oedolion a gwblhawyd o fewn 7 diwrnod'.
- 4.68 Ochr yn ochr â'r mesurau hyn, dywedodd nifer o gynghorau na allai metrigau o'r fath ond darparu rhai elfennau o'r darlun cyffredinol gyda dulliau amgen o fesur perfformiad hefyd wedi'u cyflwyno:
- "Mae Gwasanaethau Cymdeithasol Caerffili wedi ymrwymo i sicrhau bod pobl yn gallu lleisio'u barn, boed am y modd y caiff gwasanaethau eu datblygu a'u darparu yn y dyfodol neu am wasanaeth y maent yn ei gael ar hyn o bryd. Gwneir hynny mewn sawl ffordd wahanol, gan gynnwys cynnal arolygon, prosesau monitro contractau, ymweliadau unigolyn cyfrifol, cwynion a chanmoliaeth, digwyddiadau ymgynghori ac adborth gan arolygwyr."* (Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a Thai 2019-2020 Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili, 2019; 5)
- 4.69 Roedd detholiadau o gwynion a chanmoliaeth ac astudiaethau achos prosiect-benodol yn cynnig persbectifau unigol manylach ar yr amcanion llesiant ehangach, gan ddangos mwy o ganlyniadau seiliedig ar werthoedd nag a gwmpesir gan y dangosyddion poblogaeth gyfan. Ar gyfer un neu ddau o gynghorau, cyfeiriwyd yn benodol at hyn fel rhan allweddol o'u dull atebolrwydd a llywodraethu, fel gyda Merthyr Tudful:
- "Gall data ansoddol ddarparu dadansoddiad cyfoethog o'r cymhlethdodau sy'n gysylltiedig â chefnogi llesiant ac mae'n rhoi dealltwriaeth ddyfnach o'r cyd-destun y mae ein gwasanaethau'n bodoli ynddo. Y ffordd rydym yn gwneud hyn*

yw amlinellu'r ffordd rydym yn cefnogi'r gwelliannau hyn gan ddefnyddio astudiaethau achos.” (Adroddiad Perfformiad Blynyddol Merthyr Tudful, 2020; 29)

- 4.70 Roedd y defnydd o astudiaethau achos mewn adroddiadau yn fras yn gyffredinol, er bod y graddau y cawsant eu defnyddio yn amrywio.
- 4.71 Nid yw'r Cod Ymarfer mewn perthynas â Mesur Perfformiad Gwasanaethau Cymdeithasol ar gyfer SSWBA yn nodi mesurau perfformiad meintiol ar gyfer y prosesau datblygu cymunedol a grybwyllir yn Adran 16 o'r Ddeddf, nac ar gyfer y dyletswyddau o dan Adran 15. Yn ogystal, nid oes unrhyw fesurau wedi'u hadrodd o gwmpas awdurdodau lleol yn hyrwyddo cynllunio cyfranogol neu ddatblygiadau cymdeithas sifil/mentrau nid-er-elw. Fel yr ydym yn ei ddeall, o fewn cwmpas mesur perfformiad gwasanaethau cymdeithasol, nid oes gofyniad canolog i gasglu data unffurf ar ddatblygu cymunedol a datblygiad y sector gofal cymdeithasol nid-er-elw. Gellir casglu'r data hwn mewn meysydd swyddogaethol eraill o fewn yr ALI a'r rhanbarth ehangach, gan gynnwys asesiadau poblogaeth ac adroddiadau sefydlogrwydd y farchnad.

5. Crynodeb

- 5.1 Ysgrifennwyd yr adroddiadau a chynlluniau'r cyngor a ddadansoddwyd ar gyfer y gwaith hwn sawl blwyddyn ar ôl gweithredu'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant ac roedd pob un yn dangos tystiolaeth bod ffyrdd newydd o feddwl, cynllunio ac ymgysylltu ag ymchwil ym maes atal wedi'u mabwysiadu dros y cyfnod hwn. Mae yna dapestri cyfoethog o waith atal gyda rhyng-gysylltiadau amlwg ar draws lefelau, parthau, grwpiau poblogaeth, dulliau gweithredu a nodau.
- 5.2 Mae'r rhyngddibyniaethau hyn yn dangos natur ryng-gysylltiedig atal (gwerthoedd, dulliau gweithredu a bwriadau) ar draws gwaith awdurdod lleol. Fodd bynnag, roedd y graddau yr oedd pob awdurdod lleol yn deall ac yn mynegi'r rhyngddibyniaethau hyn yn amrywio'n sylweddol gyda chymharol ychydig yn eu cysylltu'n uniongyrchol â'i gilydd. Efallai o ganlyniad i hyn, roedd yn ymddangos bod pwyslais ar ymyriadau ataliol wedi'u targedu, y gellid eu mesur yn haws o bosibl, dros wasanaethau cyffredinol.
- 5.3 Mae'n bosibl bod y diffyg cyd-ddibyniaeth amlwg rhwng mathau o waith ataliol i'w briodoli'n rhannol i'r diffyg fframweithiau atal integredig sy'n eu clymu at ei gilydd yn gysyniadol. Er bod dogfennau cysylltiedig fel Asesiadau Anghenion Poblogaeth a Chynlluniau Llesiant yn rhoi mwy o fewnwelediad i'r syniadau sy'n sail i'r agenda ataliol, roedd y graddau y cynhwyswyd hyn yn y meddylfryd y tu ôl i fentrau ataliol yn amlwg yn amrywiol.
- 5.4 Roedd y bwriadau a'r amcanion y tu ôl i atal yn bellgyrhaeddol. Ar draws y ddogfen a osodwyd roedd y rhain yn cynnwys: atal problemau rhag dechrau; lleihau effaith argyfyngau ar ôl iddynt ddigwydd; lleihau costau a galw am wasanaethau statudol; meithrin gwydnwch unigol a chymunedol; meithrin cyfalaf cymdeithasol; gwella anghydraddoldebau sy'n gysylltiedig â thlodi; a lleihau'r beichiau ar ofal iechyd trydyddol. Er bod llawer o'r bwriadau hyn o'r agenda ataliol wedi'u plethu gyda'i gilydd yn aml yn y dogfennau a ddadansoddwyd, nodwyd nad oeddent bob amser yn naturiol yn uno â'i gilydd.
- 5.5 Ni ellir gorbwysleisio'r rhyng-gysylltiad rhwng llawer o egwyddorion eraill sy'n gysylltiedig â SSWBA ac egwyddorion atal. Cyfeiriwyd yn gyffredin at syniadau ynghylch cydgynhyrchu, gweithio amlasiantaethol, llesiant, a llais/rheolaeth wrth drafod mentrau a dulliau ataliol. Mae hyn yn awgrymu bod y cysylltiadau ymhlyg ac eglur rhwng egwyddorion y Ddeddf yn cael eu dilyn i mewn i adroddiadau

statudol a'u bod yn cael eu hymgorffori, i ryw raddau, mewn meddwl ataliol ar draws awdurdodau lleol.

- 5.6 Roedd tystiolaeth sylweddol o newidiadau diwylliannol a threfniadol parhaus o fewn awdurdodau lleol i ddarparu ar gyfer arferion newydd yn deillio o'r Ddeddf. Roedd y newidiadau hyn yn amrywio'n sylweddol ond yn cynnwys: ailddosbarthu cyllid ac adnoddau, mwy o weithio mewn partneriaeth â'r trydydd sector, datblygu timau aml-asiantaeth ar faterion penodol, a symud tuag at waith ataliol cyffredinol. Fodd bynnag, amlygodd data astudiaeth ategol a gasglwyd o gyfweiliadau â gweithwyr gofal cymdeithasol proffesiynol ac a adroddwyd yn y Gwerthusiad Proses IMPACT (Llewellyn et al, 2021) fod llawer o'r newidiadau sefydliadol hyn wedi'u cyfyngu gan gyllid tymor byr ar gyfer mentrau ataliol, yn ogystal ag angen ehangach i sianelu adnoddau i'r rhai sy'n cyrraedd argyfwng. Nodwyd pwysigrwydd cronfeydd integredig a chyllid penodol gan Lywodraeth Cymru ar gyfer gwaith atal.
- 5.7 Roedd y mentrau atal a amlinellwyd yn benodol ar draws yr awdurdodau lleol yn gorgyffwrdd i raddau helaeth â'r rhai a grybwyllwyd yng Nghod Ymarfer SSWBA. Er bod rhai awdurdodau wedi dangos mentrau a dulliau gweithredu mwy amrywiol, roedd cysondeb cyffredinol o ran cyfeiriadau at wasanaethau IAA, ailalluogi, eiriolaeth, cymorth i gadw plant gyda'u teuluoedd, ac ymyriadau yn y trydydd sector. Wedi dweud hynny, unwaith eto, roedd y dyfnder yr oedd pob awdurdod lleol yn dangos ymgysylltiad gweithredol â'r rhain yn amrywio'n sylweddol.
- 5.8 Yn gysylltiedig, roedd nifer o enghreifftiau o fentrau ataliol seiliedig ar dystiolaeth yn cael eu hailadrodd rhwng awdurdodau lleol, wedi'u mandadu gan Lywodraeth Cymru, neu'n cael eu benthycu o arfer gorau ledled y byd. Roedd y rhain yn cynnwys 'Gofal yn Nes at y Cartref', 'Cydgysylltu Ardaloedd Lleol', 'Cymorth Cyntaf Iechyd Meddwl', 'Rhaglen Eiriolaeth Edau Aur', 'Cymunedau Dementia Gyfeillgar ac Oed Gyfeillgar', 'Cysylltwyr Cymunedol', 'Cydweithfa Gofal', 'Gwasanaethau sy'n Canolbwyntio ar Adferiad' a llawer mwy. At hynny, efallai bod gan lawer o'r mentrau ataliol eraill a nodir yn y dogfennau sylfaen dystiolaeth yn sail iddynt, ond ni chafodd hyn ei amlinellu'n benodol yn y dogfennau a adolygwyd.
- 5.9 Ar wahân i fetrigau poblogaeth gyfan yn ymwneud ag ailalluogi a gwasanaethau IAA ac ystod gyfyngedig o astudiaethau achos a gyflwynwyd mewn Adroddiadau Blynyddol, ychydig o dystiolaeth a gyflwynwyd ynghylch effeithiau atal. Roedd hyn yn arbennig o wir ar gyfer mentrau cyffredinol a chymunedol gyda'r potensial ar

gyfer canlyniadau llesiant pellgyrhaeddol ond anodd eu dal. Byddai mwy o ymdrechion i ddeall y rôl y gall gwasanaethau o'r fath ei darparu ar lefel unigol a chymunedol o fudd i gynllunio a gwneud penderfyniadau yn y dyfodol ynghylch gwasanaethau ataliol.

Argymhellion

5.10 Ar sail asesiad o'r dystiolaeth o ran ataliad ac ymyriad cynnar, cynigir yr argymhellion canlynol mewn tri maes:

- 1. Datblygu modelau cyfoethog eu cysyniad o ataliad mewn gofal cymdeithasol sy'n cynnwys parthau strwythurol yn ogystal â pharthau rhyngpersonol ac unigol.** Mae'r Ddeddf wedi galluogi ffocws clir a'r angen am strategaethau a modelau ar gyfer gweithredu ataliad. Hefyd, ceir tystiolaeth o dapestri cyfoethog gwaith atal ar waith a hefyd ymwybyddiaeth o gyfyngiadau a sialensiau gweithredu ataliad. Mae'r feddylfryd gritigol hon yn llwyfan i waith datblygu parhaus. Dydy'r Ddeddf na chwaith y Codau Ymarfer cysylltiol ddim wedi diffinio lefelau na pharthau ataliad, felly gallai hyn olygu cysyniad cul o ataliad ym maes gofal cymdeithasol. Er y cyfeiriwyd bob hyn a hyn at y syniad cyffredinol o waith atal - gweithgaredd sy'n ceisio atal sefyllfa rhag dirywio – drwy'r setiau data, yn y gwerthusiad, prin oedd unrhyw gyfeiriad uniongyrchol at ffurfiau o gategoreiddio cysyniadau. Roedd hyn yn cynnwys cyfeirio at ataliad, mewn parthau macro neu o ran y 'darlun ehangach'. Mae lle i fodolau ataliad sy'n cynnwys sylw i ffactorau strwythurol.
- 2. Clustnodi adnoddau ar gyfer ataliad yn seiliedig ar y gymuned.** Gwers allweddol a ddysgwyd o'r gwerthusiad hwn, ac yn enwedig o'r adolygiad llenyddiaeth, ydy bod atal yn cymryd amser ac angen buddsoddiad. Ond, mewn llawer o fannau yng Nghymru, nodwyd bod gweithgaredd atal a mentrau cymharol byrdymor megis Gofal Integredig neu arian y Gronfa Trawsnewid, yn gorgyffwrdd. Canlyniad hyn ydy, er gwaethaf ymdrechion i brif-ffrydio gwasanaethau atal, mae nifer o hyd yn dal i ddibynnu ar bocedi penodol sydd mewn perygl o ddod i ben. Mae canlyniadau i beidio â chynnal y cyllid hwn er llesiant defnyddwyr gwasanaethau o'r fath. Hefyd, ar sail pwysau ariannol cyd-destunol eraill, mae perygl y bydd yr agenda atal yn dod yn gysylltiedig â cheisio arbed arian yn y byrdymor.

3. **Dulliau o gynyddu'r adnoddau ar gyfer gwerthuso ataliad ym maes gofal cymdeithasol.** Mae ataliad yn derm a ddefnyddir i ddisgrifio ystod eang o weithgareddau ac ymyriadau a cheir enghreifftiau o'r gwahaniaeth sy'n digwydd ar lefel awdurdod lleol neu'r yn yr is-boblogaeth. Mae rhai awdurdodau lleol wedi nodi'r gwahaniaeth y mae ataliad wedi'i wneud a chaiff hyn ei gyhoeddi. Mae lle i gynyddu'r mathau o dulliau a ddefnyddir i gasglu data ansoddol a meintiol a all amlygu effaith ataliad a'r gwersi a ddysgir o'i weithredu. Mae'n anodd dweud i ba raddau y mae'r Ddeddf o ran ataliad yn effeithio ar brofiadau o ddydd i ddydd defnyddwyr gwasanaeth a gofalwyr. Un o'r prif resymau am hyn ydy prinder y data a gasglwyd o'r grwpiau hyn. Ond yn fwy cyffredinol, awgrymai cyfranogwyr yn y *Broses Werthuso* fod effaith gwasanaethau atal yn sialens a bydd angen ei hystyried dros gyfnod maith. Mae gan yr adran ar Fframwaith Perfformiad a Gwelliant Llywodraeth Cymru ar ymchwil a deall profiadau y potensial i gynorthwyo mesur ataliad yn ehangach a thrwy hynny deall ei effaith.

Cyfeiriadau

Llewellyn, M., Verity, F. a Wallace, S (argr) (2020). *Gwerthusiad o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014: Adolygiad Llenyddiaeth*. Caerdydd. Lywodraeth Cymru, rhif adroddiad GSR 60/2020. Ar gael yn: [Adolygiad Llenyddiaeth](#).

Llewellyn M., Verity F., Wallace S. and Tetlow S. (2021) *Gwerthusiad o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014: Gwerthusiad proses. Process Evaluation*. Caerdydd. Lywodraeth Cymru, rhif adroddiad GSR 2/2021. Ar gael yn: [Gwerthusiad Proses](#).

Local Area Co-ordination Network (2022). *How do we know it works?* [online]. Available at: [How do we know it works](#).

Lunt, N., Bainbridge, L., and Rippon, S. (2021). Strengths, assets and place – The emergence of Local Area Coordination initiatives in England and Wales. *Journal of Social Work*. 21(5):1041-1064. Available at: [Strengths, assets and place](#).

Patton, M. (2018). *Principles-Focused Evaluation: The Guide*. New York. Guildford Press.

Ritchie, J. and Spencer, L. (1994). 'Qualitative data analysis for applied policy research'. In B. Bryman & R. Burgess, *Analyzing qualitative data*. tt. 173–194

Statistics for Wales (2019). *Experimental statistics: Social Services Performance Measures, 2018-19*. Cardiff. Welsh Government.

Statistics for Wales (2022). Social Services Performance Measures [online]. Available at: [Social Services Performance Measures](#) - accessed 12/08/2022

Swansea University (2016). *Local community initiatives in Western Bay*. Formative Evaluation Summary Report, Swansea University. Available at: [Local community initiatives in Western Bay](#).

Verity, F., Read, S. and Richards, J. (2020). 'Chapter 3: Prevention and Early Intervention Literature Review'. Yn *Gwerthusiad o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014: Adolygiad Llenyddiaeth*. Caerdydd. Lywodraeth Cymru, rhif adroddiad GSR 60/2020. Ar gael yn: [Adolygiad Llenyddiaeth](#).

Llywodraeth Cymru (2013). *Darparu gwybodaeth cyngor a chanllawiau yn effeithiol: asesiad cyflym o'r dystiolaeth*. Caerdydd. Llywodraeth Cymru. Ar gael: [Darparu gwybodaeth cyngor a chanllawiau yn effeithiol: asesiad cyflym o'r dystiolaeth](#).

Llywodraeth Cymru (2014). *Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014*. Caerdydd. Llywodraeth Cymru. Ar gael: [Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant \(Cymru\) 2014](#).

Welsh Government (2015a). *Social Services and Well-being Act 2014: Part 2 Code of Practice (General Functions)*. Cardiff. Welsh Government. Available at: [Social Services and Well-being Act 2014: Part 2 Code of Practice \(General Functions\)](#).

Welsh Government (2015b). *Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015*. Cardiff. Welsh Government. Available at: [Well-being of Future Generations \(Wales\) Act 2015](#).

Welsh Government (2016). *Regulation and Inspection of Social Care (Wales) Act 2016*. Cardiff.
Welsh Government. Available at: [Regulation and Inspection of Social Care \(Wales\) Act 2016](#).

Welsh Government (2020). *Performance and Improvement Framework for Social Services*. Cardiff.
Welsh Government. Available at: [Social services national outcomes framework](#).

World Dementia Council (2022). *Presenting a global evidence base for dementia friendly initiatives*
[online]. Available at: [global evidence base for dementia friendly initiatives](#)

Atodiad 1 – Rhestr o Ddogfennau wedi’u Dadansoddi

Awdurdod Lleol	Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol	Y Cyngor/Cynllun Corfforaethol
Blaenau Gwent	Adroddiad Blynyddol y Gwasanaethau Cymdeithasol 2018-2019	Cynllun Corfforaethol 2018-2022
Pen-y-bont ar Ogwr	Adroddiad Blynyddol 2018-2019	Cynllun Corfforaethol 2018-2022 (adolygwyd ar gyfer 2020-2021)
Caerffili	Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a Thai 2018-19	Cynllun Corfforaethol 2018-2023 (adolygwyd ar gyfer 2019-2020)
Caerdydd	Adroddiad Blynyddol y Gwasanaethau Cymdeithasol 2018-2019	Cynllun Corfforaethol y Cyngor 2020-23
Sir Gaerfyrddin	Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr Statudol ar Berfformiad Gwasanaethau Cymdeithasol 2018-2019	Strategaeth Gorfforaethol 2018- 2023 (diweddarwyd Mehefin 2019)
Ceredigion	Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol 2018-2019	Strategaeth Gorfforaethol 2017 – 2022 (gan gynnwys Amcanion Llesiant a Gwella 2018-2019)
Conwy	Adroddiad Blynyddol Gofal Cymdeithasol 2019-2020	Cynllun Corfforaethol 2017-2022
Sir Ddinbych	Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Ofal Cymdeithasol 2018-2019	Cynllun Corfforaethol 2017-2022
Sir y Fflint	Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol 2018-2019	Cynllun y Cyngor 2019-2023
Gwynedd	Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol 2019-2020	Cynllun y Cyngor 2018-2023 (adolygiad 2020-2021)
Ynys Môn	Adroddiad Blynyddol ar Effeithiolrwydd Gwasanaethau Cymdeithasol 2019-2020	Cynllun y Cyngor 2017-2022
Merthyr Tudful	Adroddiad Blynyddol ar y Gwasanaethau Cymdeithasol 2019-2020	Adroddiad Perfformiad Blynyddol 2019-2020 (ar y Cynllun Llesiant Corfforaethol 2017-2022)
Sir Fynwy	Gofal Cymdeithasol ac Iechyd: Adroddiad y Cyfarwyddwr 2019- 2020	Cynllun Busnes Corfforaethol 2017-2022 (Adroddiad Blynyddol 2019-2020)

Awdurdod Lleol	Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol	Y Cyngor/Cynllun Corfforaethol
Casnewydd	Adroddiad y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol 2019/20	Cynllun Corfforaethol 2017-2022 (Adroddiad Blynyddol 2019- 2020)
Castell-nedd Port Talbot	Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, Iechyd a Thai 2018-2019	Cynllun Corfforaethol y Cyngor 2019-2022
Sir Benfro	Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol 2018-2019	Cynllun Corfforaethol 2019-2020
Powys	Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol 2019-2020	Cynllun Gwella Corfforaethol 2020-2025
Rhondda Cynon Taf	Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol 2018-19	Cynllun Corfforaethol y Cyngor 2020-2024
Abertawe	Adroddiad Blynyddol Prif Swyddog Gwasanaethau Cymdeithasol (Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol) 2017/18	Cynllun Corfforaethol 2018-2022
Torfaen	Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol 2018/19	Cynllun Corfforaethol 2016-2021
Bro Morgannwg	Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol 2018-2019	Cynllun Corfforaethol 2020-2025
Wrecsam	Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol 2018-2019	Cynllun y Cyngor 2019-2022